

DOĞU KARADENİZ TURİZM 2023 STRATEJİSİ

(Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon)

DOĞU KARADENİZ KALKINMA AJANSI

İÇERİK

1. DOĞU KARADENİZ TURİZM 2023 VİZYONU	5
2. DOĞU KARADENİZ TURİZM GELİŞİM İLKELERİ	6
2.1. Sürdürülebilirlik	6
2.2. Katılımcılık	7
2.3. İşlevsellik	7
2.4. Kaynak Kullanımında Etkinlik	7
3. DOĞU KARADENİZ'DE TURİZM	8
4. KATILIMCI PLANLAMA ÇALIŞMALARI.....	15
5. 2023'DE DOĞU KARADENİZ TURİZMİ.....	17
5.1 Doğu Karadeniz Turizm Sektörü Gelişim Yaklaşımı	17
5.2 Doğu Karadeniz Turizm Gelişimine Etki Eden Unsurlar	21
5.2.1. Küresel Unsurlar.....	21
5.2.2. Yerel Unsurlar	23
5.2.3. Doğu Karadeniz Turizmi GZFT Analizi	24
5.3 Doğu Karadeniz İçin Nasıl Bir Turizm?.....	26
5.3.1. Alternatif Turizmi Geliştirerek Dünya Çapında Bir Deneyim Sunan Doğu Karadeniz Turizmi.....	29
5.3.1.1. Açıklama.....	29
5.3.1.2. Öncelikler.....	33
5.3.1.3. Stratejiler	34
5.3.2. Gelişmiş Beşeri ve Sosyal Sermayesi ile Bölge Kalkınmasında Etkin Bir Rol Oynayan Doğu Karadeniz Turizmi	37
5.3.2.1. Açıklama	37
5.3.2.2. Öncelikler	40
5.3.2.3. Stratejiler	41

5.3.3. Kültürel ve Doğal Değerlerini Geliştirerek Markalaşan Bir Doğu Karadeniz Turizmi	44
5.3.3.1. Açıklama	44
5.3.3.2. Öncelikler	47
5.3.3.3. Stratejiler	47
5.3.4. Turizm Altyapısını Geliştirerek Turizm Yatırımlarını Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi	51
5.3.4.1. Açıklama	51
5.3.4.2. Öncelikler	53
5.3.4.3. Stratejiler	53
5.3.5. Bölgesel ve Yerel Dayanışmayı Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi	55
5.3.5.1. Açıklama	55
5.3.5.2. Öncelikler	58
5.3.5.3. Stratejiler	58

DOĞU KARADENİZ TURİZM 2023 VİZYONU

“Turizmi Bölge içerisindeki tüm karar alıcı mekanizmalar tarafından yönetim ilkesi çerçevesinde şekillendirilen ve sürdürülebilir turizm uygulamasını bölgesel kalkınmada etkin ve etken hale getirerek bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmaya katkıda bulunan bir Doğu Karadeniz Turizmi ”

DOĞU KARADENİZ TURİZM GELİŞİM İLKELERİ

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm gelişiminin belirtilen vizyon çerçevesinde gelişebilmesi için tanımlanmış olan ilkeler şunlardır;

- *Sürdürülebilirlik*
- *Katılımcılık*
- *Kaynak kullanımında etkinlik*
- *İşlevsellik*

Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik ilkesi kalkınmadaki en temel ilkelerden bir tanesidir. Turizmin sürdürülebilir bir şekilde yapılması ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel dengelerin sağlanması bakımından önemlidir. Özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi'nin hassas bir ekosisteme sahip olması nedeniyle ekonomik ve çevresel dengelerin optimum düzeyde tutulabilmesi ve turizm sektörünün bu iki dinamik arasındaki optimum dengeyi gözeterek yapılandırılması önem ihtiva etmektedir.

Turizm sektörünün Bölge içerisinde temel sektörlerden bir tanesi olarak yapılandırılacağı dönüşüm süreci içerisinde kaynakların ve kazançların tüm sektör gruplarına adil şekilde dağıtılması gereklidir. Ancak bu bağlamda turizm sektörünün sürdürülebilirliğinden bahsedilmesi mümkün olabilmektedir.

Turizm yapılmasında, sürdürülebilirlik ayağını oluşturan en önemli etkenlerden bir tanesi turizmin kırsal kalkınmaya olan etkisidir. Turizm sektörü Bölge içerisinde yapılandırılırken kırsal kalkınmaya faydası en yüksek seviyede olacak şekilde yapılandırılmalıdır. Kırsal kalkınma güdüsüyle yapılandırılmış bir turizm olgusu, Bölge içerisinde yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalmış grupları ekonomik ve sosyal hayata adapte edecek ve yaşam kalitesini artıracaktır.

Bölge'de yapılandırılacak turizmin mekâna ve hassas ekosisteme karşı duyarlı olması, değerlerin sürdürülebilir bir şekilde kullanılması bakımından önemlidir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin gerek doğal değerlerinin gerekse kültürel değerlerinin özgünlüğünü yitirmeden turizme kazandırılması turizm sektörünün uzun vadede devamlılığını sağlama bakımından zaruridir.

Katılımcılık

Bölge'de turizm gelişimindeki en önemli ilkelerden bir tanesi katılımcılık ilkesidir. Bu ilke Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın düzenlemiş olduğu çalıştaylar neticesinde de ortaya çıkmış olan, yerel paydaşların önemini çokça vurguladıkları ilkelerden bir tanesidir.

Bölge'de turizm gelişimine yönelik alınacak her kararın sivil toplum örgütleri, özel sektör ve kamu kurumları tarafından ortak bir çalışma neticesinde belirlenmesi, ileriki dönemde yapılacak olan çalışmaların tutarlılığı ve sahiplenilmesi açısından önem arz etmektedir.

Kaynak kullanımında etkinlik

Turizm yapılanması içerisinde uygulanacak ve desteklenecek projelerin sağlıklı sorun analizlerini içeren sektör çalışmalarına ve nitelikli yapılabirlik etüt ve analizlerine dayandırılması önem taşımaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde gerçekleştirilecek sürdürülebilir turizm proje ve faaliyetlerinin bölgesel ve sektörel strateji ve önceliklere, taraf olunan uluslararası anlaşmalarla belirlenmiş hükümlere uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Strateji belgesinde yer verilmiş olan önceliklerin de birbirleri ile uygunluğu ve bütünselliği gereklidir.

İşlevsellik

Turizm sektörü Bölge'de yapılandırılırken işlevselliğin maksimum noktada tutulabilmesi gereklidir. Bu süreç ancak Bölge içerisinde aktif olarak turizm sektörüne katkı sağlayabilecek alt sektörlerin belirlenmesi sonrasında bu sektörlerde yapılacak fiziki, finansal, beşeri sermaye gibi pek çok eksen içerir. Bu çalışmalar/analizler sonunda belirlenebilecektir. Bu çalışmaların/öngörülerin yapılması turizm sektörünün bölgede sürükleyici sektör rolü üstlenmesine kolaylaştırıcı etki yapacak, turizm sektörünü pek çok dinamiği harekete geçirmesi bakımından işlevsel kılacaktır.

DOĞU KARADENİZ'DE TURİZM

Doğu Karadeniz Bölgesi coğrafi ve stratejik konumu nedeniyle uluslararası turizm pazarlarına açılımı kolay olan ve sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından oldukça zengin olan bir bölgedir. Bölge doğal güzellikleri ve kaynakları açısından Türkiye'nin diğer bölgelerinden oldukça farklı bir yapıya sahiptir.

Biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynaklar açısından oldukça zengin olan bölge, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu Türkiye Turizm 2023 Stratejisi'nde yayla koridoru olarak gösterilmiştir. Samsun'dan Hopa'ya kadar olan alanda yayla turizminin geliştirilmesi ve alternatif turizm türleri ile birleştirilerek turistler için daha cazip hale getirilmesi önerilmiştir.

Şekil 1: Doğu Karadeniz Yayla Turizmi Gelişim Koridoru

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı,2010

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yayla turizminin gelişmesi için yayla koridoru kapsamında turizmin kamp, kayak, mağaracılık, yamaç paraşütü, rafting, binicilik, balon, balık avlama, foto-safari ve bungee jumping gibi macera sporları ile çeşitlendirilmesi ve bu macera sporlarının gelişmesine yönelik planlama çalışmalarının yapılması düşünülmüş, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 - 2013) Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda da Türkiye'de kırsal turizm kapsamında doğa tatileleri, doğa sporları ve kırsal alandaki sporların değerlendirilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

Doğa temelli turizmin Dünya genelinde %20-34 arasında değişen bir büyüme ile diğer turistik faaliyetlere kıyasla özellikle 1980'lerden sonra büyük ilerleme kaydetmesi ve doğa turizminde ağırlıklı olarak yerel ürünler, materyal ve emek kullanılması, Türkiye'nin doğa turizmi temelli bir turizm çeşitlenmesine gitmesine ve buna yönelik stratejiler oluşturmasına dayanak oluşturmuştur. Doğu Karadeniz Bölgesi doğal kaynaklarının zenginliği ve coğrafi yapısı nedeniyle doğa turizmi temelli bir yapılanma için Türkiye'deki en uygun bölgelerden bir tanesidir.

Bölgesel gelişmişlik farkı bakımından az gelişmiş bölge statüsünde olan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm yapılanmasının doğa turizmi temelli ilerlemesi sürdürülebilir bölgesel kalkınmaya katkı sağlaması bakımından önem ihtiva etmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'ni ziyaret eden turist profili incelendiğinde bölgeye gelen turistlerin ağırlıklı olarak yerli turistler olduğu gözlemlenmektedir. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri 2011 verilerine göre 2011 yılı sonu itibariyle Bölge'yi ziyaret eden turistlerin % 82'si yerli % 18'i yabancıdır.

2011 yılı İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri verilerine göre yerli ve yabancı turist sayısı bazında en çok ziyaret edilen il Trabzon'dur. Yerli turist sayısı baz alındığında Trabzon'u sırasıyla Rize, Artvin, Gümüşhane, Giresun ve Ordu izlemektedir. Yabancı turist sayısı baz alındığında Trabzon'u sırasıyla Artvin, Rize, Ordu, Gümüşhane ve Giresun izlemektedir.

Tablo 1: İller bazında Doğu Karadeniz Bölgesi'ni ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayıları

	ARTVİN	GÜMÜŞHANE	RİZE	GİRESUN	TRABZON	ORDU	DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ
YERLİ	231.116	72.428	598.080	36.647	1.445.025	48.185	2.431.481
YABANCI	96.909	2.428	87.037	1.363	327.934	3.155	518.826
TOPLAM	328.025	74.856	685.117	38.010	1.772.959	51.340	2.950.307

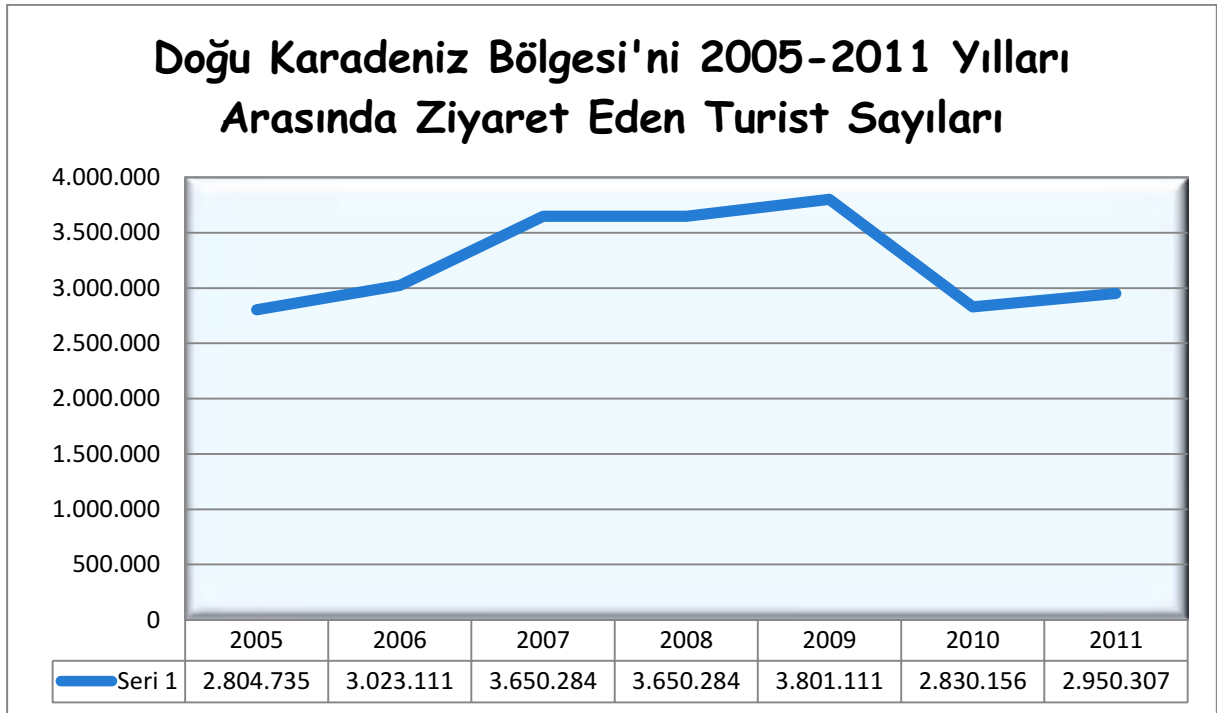
Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, 2011

Tablo 2: Yıllara göre Doğu Karadeniz Bölgesi'ne Gelen Yerli ve Yabancı Turist Sayıları

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
YERLİ	2.279.698	2.406.164	2.862.585	2.868.872	3.008.193	2.373.922	2.950.307
YABANCI	525.037	616.947	787.699	801.218	792.918	456.234	518.826
TOPLAM	2.804.735	3.023.111	3.650.284	3.650.284	3.801.111	2.830.156	2.950.307

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri

Şekil 2: Doğu Karadeniz Bölgesi'ne 2005-2011 Yılları Arasında Gelen Ziyaretçi Grafiği

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri

Tablo 2'ye bakıldığında, 2005 ve 2009 yılları arasında Doğu Karadeniz Bölgesi'ne gelen turist sayısında yaklaşık bir milyon kişilik bir artış olduğu ve artışın büyük bir kısmının yerli turist sayısında meydana geldiği gözlenmektedir. 2010 yılında Bölge'ye gelen turist sayısı yaklaşık bir milyon kişi azalış göstermiş, özellikle yabancı turist sayısında yarı yarıya bir düşüş olmuştur. 2011 yılında Bölge'ye gelen turist sayısı yaklaşık 120.000 kişi artmış, ziyaretçi sayısındaki artış daha ziyade yerli turist sayısında meydana gelmiştir.

✓ **Bölgeye gelen ziyaretçiler çoğunlukla karayolu vasıtası ile bölgeye ulaşmaktadır.**

✓ **Gelen yerli turistlerin %48'i yabancı turistlerin ise %63'ü Trabzon'a gelmektedir.**

✓ **Trabzon'dan sonra yerli turistlerin en çok ziyaret ettikleri yerler sırasıyla; Rize, Artvin, Gümüşhane, Ordu ve Giresun'dur.**

✓ **Doğu Karadeniz Bölgesi'ni ziyaret eden yabancı turistler Trabzon'dan sonra sırasıyla en çok Artvin, Rize, Ordu, Gümüşhane ve Giresun'u ziyaret etmektedir.**

Doğu Karadeniz Bölgesi'ne gelen turist sayısı 2005 ve 2009 yılları karşılaştırıldığında yaklaşık %75 oranında artış göstermiş, 2010 yılında ise ziyaretçi sayılarında ciddi bir düşüş yaşanmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesi İllerinde Turizm

Artvin

Artvin, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin (TR90) en Doğu'sunda yer almaktadır. Tesise geliş sayısı baz alındığında; Artvin'e gelen yabancı turist sayısı Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısının yaklaşık %0,07'sini oluşturmaktadır, yerli turist sayısı ise Türkiye'deki yerli turist sayısının yaklaşık %0,5'ine denk gelmektedir.

Yerli ve yabancı turistlerin ortalama kalış sürelerine bakıldığında Artvin'in Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Tesislerin doluluk oranlarına bakıldığında da, doluluk oranlarının oldukça düşük olduğu gözlemlenmektedir. Yerli turist açısından doluluk oranları Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katı olmasına rağmen, oranlar yine de düşüktür. Artvin'deki tesislerin doluluk oranları genel itibariyle Türkiye ortalamasının altındadır.

GİRESUN

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2009 yılı verilerine göre tesise geliş sayısı baz alındığında Giresun yabancı turistlerin tesise geliş sayısı bakımından Türkiye'nin yaklaşık %0,02'sini oluşturmaktadır, yerli turist sayısı açısından ise %0,49'unu oluşturmaktadır.

Ortalama kalış süreleri bakımından Giresun Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Genel doluluk oranları itibariyle Giresun'daki tesislerin doluluk oranları %26 ile Türkiye ortalamasının hayli altındadır. Yerli turist bakımından doluluk oranları %25 ile Türkiye ortalamasının hayli üzerinde yer alsa da, tesislerin doluluk oranları oldukça düşüktür.

GÜMÜŞHANE

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2009 yılı verilerine göre Gümüşhane tesise geliş sayısı bakımından Türkiye'nin %0,001'ine karşılık gelmekte, tesise gelen yerli turist sayısı bakımından ise; Türkiye'nin %0,11'ine denk gelmektedir. Gümüşhane, gerek yerli turist gerekse yabancı turist ortalama kalış süresi bakımından, Bölge'de en yüksek değere sahip il olmasına rağmen ortalama kalış süreleri Türkiye ortalamasının altındadır. Doluluk oranları açısından Gümüşhane genel itibariyle Türkiye ortalamasına yakın bir değere sahiptir. Yerli ziyaretçi bakımından doluluk oranları Gümüşhane'de Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.

ORDU

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2009 yılı tesise geliş sayısı verileri baz alındığında yabancı turist tesise geliş sayısı Türkiye'nin % 0,01'ine karşılık gelmekte, yerli turist geliş sayısı bakımından ise Türkiye'nin %0,63'ünü oluşturmaktadır.

Ortalama kalış süreleri bakımından Ordu genel itibariyle Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Doluluk oranları bakımından ise sadece yerli turist baz alındığında Türkiye ortalamasının üzerinde yer alan Ordu genel itibariyle doluluk oranları bakımından Türkiye ortalamasının altındadır.

RİZE

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2009 yılı verilerinde tesise geliş sayısı baz alındığında Rize, yabancı turist tesise geliş sayısı bakımından Türkiye'nin %0,01'ini oluşturmakta, yerli turist tesise geliş sayısı bakımından ise Türkiye'nin %0,39'unu oluşturmaktadır. Ortalama kalış süresi Rize'de gerek yerli gerekse yabancı turist bakımından Türkiye ortalamasının altındadır. Tesislerin doluluk oranları genel itibariyle Türkiye ortalamasının altında olup, yerli turist bazında doluluk oranı Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

TRABZON

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2009 yılı verilerine göre Trabzon tesise geliş sayısı bakımından Türkiye'nin %0,15'ine karşılık gelmekte, tesise gelen yerli turist sayısı bakımından ise; Türkiye'nin %1,41'ine denk gelmektedir. Yerli ve yabancı turist ortalama kalış süreleri Trabzon'da Türkiye ortalamasının altındadır. Tesislerin doluluk oranları ise sadece yerli turist baz alındığında Türkiye ortalamasının üzerinde, yabancı turist sayısı ve genel ortalama dikkate alındığında Türkiye ortalamasının oldukça altındadır.

Tablo 3: Doğu Karadeniz Bölgesi İllerinde Tesise Geliş ve Geceleme Sayısı

	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
ARTVİN	10 149	65 338	75 487	28 704	93 668	122 372
GİRESUN	3 170	59 894	63 064	3 698	84 395	88 093
GÜMÜŞHANE	165	13 991	14 156	621	23 806	24 427
ORDU	1 551	77 185	78 736	2 210	91 981	94 191
RİZE	2 213	47 697	49 910	4 801	76 282	81 083
TRABZON	22 284	171 715	193 999	39 006	238 200	277 206
TÜRKİYE	14 388 998	12 137 822	26 526 820	59 986 967	22 929 508	82 916 475

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009

Tablo 4: Doğu Karadeniz Bölgesi İllerinde Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranı

	ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
ARTVİN	2,8	1,4	1,6	7,8	25,47	33,27
GİRESUN	1,2	1,4	1,4	1,11	25,3	26,41
GÜMÜŞHANE	3,8	1,7	1,7	1,19	45,61	46,8
ORDU	1,4	1,2	1,2	0,63	26,39	27,02
RİZE	2,2	1,6	1,6	1,55	24,62	26,17
TRABZON	1,8	1,4	1,4	3,63	22,16	25,78
TÜRKİYE	4,2	1,9	3,1	35,38	13,52	48,9

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009

Doğu Karadeniz Bölgesi tesise geliş sayısı bakımından Türkiye'nin % 1,75'ini oluşturmaktadır.

Ortalama kalış süresi bakımından Doğu Karadeniz Bölgesi yerli, yabancı ve toplam değerlerde Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Ortalama kalış süresi Türkiye için 3,1, Doğu Karadeniz Bölgesi için ise 1,4'tür.

Doluluk oranları bakımından Doğu Karadeniz Bölgesi toplam % 30,9 doluluk oranı ile %48,9 olan Türkiye oranının altında yer almaktadır. Ancak Doğu Karadeniz yerli turistini yarattığı doluluk oranı bakımından %28,25 ile 13,52 olan Türkiye oranının üzerinde yer almaktadır.

Bu durum aslında Doğu Karadeniz Bölgesi'nde iç turizmin görece daha canlı olduğuna bir gösterge teşkil etmektedir.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ 2009 YILI

ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ:

- YERLİ 2,2
- YABANCI 1,4
- TOPLAM 1,4

DOLULUK ORANI:

- YERLİ %28,25
- YABANCI %2,65
- TOPLAM %30,9

KATILIMCI PLANLAMA ÇALIŞMALARI

Bu çalışmanın temelini oluşturan turizm çalıştaylarının ilki Şubat 2011'de bölge illerinde; kamu kurumları, merkez ve ilçe belediyeleri ve kent konseyi, özel sektör ve meslek odaları temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinin katılımı ile dört ayrı oturum şeklinde düzenlenmiştir.

Çalıştayların ilkinde Kalkınma Ajansı misyonu, yetki alanı ve söz konusu çalıştayların amacı hakkında bilgi verilerek ve katılımcıların "kalkınma" olgusundan ne anladıkları sorgulanarak başlanmıştır. Müteakiben bir kalkınma aracı olarak turizmi etkileriyle değerlendiren, dünyada turizm eğilimlerine, ulusal ve bölgesel ölçekte hazırlanmış turizm plan ve raporlarına değinen bilgilendirme amaçlı bir sunum yapılmıştır.

Sonrasında ise katılımcılardan kendilerinin ve temsil ettikleri kurumların, kuruluşların ya da işletmelerin çalışma alanı, ilkeleri ve tecrübelerinden yola çıkarak ilde ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm gelişiminin önündeki engelleri ve sorunları ifade etmeleri istenmiştir.

Katılımcıların sarı kartlara yazılı olarak ifade ettiği sorun başlıkları derlenerek 2. çalışmaya yön veren temel sorun grupları oluşturulmuştur.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından düzenlenen çalıştayların ikincisi Mayıs 2011 tarihinde yapılmıştır.

2. çalıştayda kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından temsilciler bir araya getirilmiş, farklı gruplar oluşturularak birinci çalıştayda tespit edilen sorunlara çözüm bulmaları istenmiştir. Önerilen çözüm önerileri, seçilen grup temsilcileri tarafından tüm katılımcıların görüşüne sunulmuş ve tüm katılımcılar arasında fikir teatisinde bulunulmuştur.

Çalıştaylarda farklı çıkar grupları tarafından üretilmiş olan çözüm önerileri ajans uzmanları tarafından derlenerek bu çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Tablo 5: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı Turizm Çalıştaylarına Katılım

KATILIMCI GRUBU	KAMU KURUMLARI	BELEDİYELER, KENT KONSEYİ, STK'LAR VE ÜNİVERSİTELER	ÖZEL SEKTÖR VE ODALAR	TOPLAM
1. ÇALIŞTAY	165	82	54	301
2. ÇALIŞTAY	143	80	31	254
GENEL TOPLAM	308	162	85	555

2023'DE DOĞU KARADENİZ TURİZMİ

DOĞU KARADENİZ TURİZM SEKTÖRÜ GELİŞİM YAKLAŞIMI

Doğu Karadeniz turizminin temel odağı turizmin bölge içerisinde bütünüleşmiş ve sürdürülebilir bir şekilde yapılanmasını sağlamaktır. Bunun için öncelikli olarak turizmi sürdürülebilir kılan etmenlerin bölgesel dinamikler ile kıyaslanarak tanımlanması sağlanmalı ve oluşturulacak bu çerçevenin toplumun bütün kesimlerine aktarılarak ortak payda oluşturulması hususunda çalışmalar yapılmalıdır.

Sürdürülebilir turizm gelişimi kuşkusuz bölge paydaşlarını sürece dâhil etmeden işletilebilecek izole bir sistem değildir. İleriye dönük öngörülerde turizm sektörü Doğu Karadeniz Bölgesi'nin kalkınmasında etkin ve etken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgenin turizmden elde edeceği gelir ve turizmin yaratacağı katma değerin yıldan yıla artış göstermesi sektörün Bölge'de diğer sektörler ile bütünüleşik bir şekilde yapılandırılmasına bağlanabilir. Bu tip bir yapılanmayı tek bir kurum ya da kuruluş kendi başına kuramaz ve işletemez. Bu hususta öncelikli olarak bütünüleşik sürdürülebilir turizm algısının devletin yetkili mercileri tarafından benimsenmesi ve benimsetilmesi gerekmektedir. Kısaca, bütünüleşik sürdürülebilir turizm gelişimi Doğu Karadeniz Bölgesi için turizmi besleyen her türlü öğenin tanımlanmasına ve öncelikle devletin yetkili mercilerince bu öğelerin arasındaki ilişkilerin analizinin yapılarak tutarlı bir politika çerçevesinde uygulanmasına bağlıdır.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın bu noktadaki en temel görevlerinden bir tanesi Bölge'de bu tip bir turizm yapılandırılması sağlanırken öğelerin tanımlanması ve bu öğeler arasındaki ilişkilerin koordineli bir şekilde geliştirilmesi hususunda alt ve üst mekanizmaları gerektiği noktada devreye sokabilme yetkisini kullanmasıdır. Diğer bir deyişle Ajans, turizmi yapılandırırken Bölge'deki dinamizmi en iyi şekilde tanımlayabilecek ve tanıtabilecek mekanizmadır. Bu noktada Ajans, Bölge içerisinde tespit edilen bazı sorunlar ve potansiyeller neticesinde bir takım kavramlara özellikle dikkat edilerek turizm sektörünün Bölge içerisinde yapılanmasını uygun görmüştür.

Ajansın öngördüğü bu kavramlar;

- Sürdürülebilir turizm
- Turizm Çalışanı için İnsan Onuruna Yakışır İş
- Değer Zinciri Yönetimi
- Kümelenme

şeklindedir.

Sürdürülebilir turizm

Sürdürülebilir turizm; turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel yönleri arasında dengeyi gözeten, üzerinde faaliyet gösterdiği doğal ve sosyo-kültürel çevreye asgari düzeyde olumsuz etkide bulunma çabası içinde olan ve böylelikle gelir, istihdam ve yerel ekosistemin korunmasına olumlu katkılarda bulunan turizm etkinlikleri bütününe verilen addır.

Sürdürülebilir turizm uygulamaları biyoçeşitliliğin korunması, yoksullukla mücadele ve gelir artışı politikalarıyla karşılıklı etkileşim halinde çalışmaktadır. Yani, ekonomik, sosyal ve çevresel olarak kaynakları kendini yenileyebilir, bir sonraki kuşağa da en az hasarla sunulabilir şekilde kullanan ve etki altındaki tüm doğal ve beşeri unsurların hassasiyetleri ve ihtiyaçları arasında dengeyi gözeten turizm uygulamaları bir yandan biyoçeşitliliğin korunmasını gerektirirken, bir yandan da sosyo-ekonomik dengeleri yeniden kurar. Diğer bir deyişle sürdürülebilir turizm uygulamaları, daha geniş kitlelere ekonomik ve sosyal imkânlar sunup bu kitleleri dünyaca ünlü kalkınma iktisatçısı Amartya Sen'in de ifade ettiği gibi "yapabilir" yani seçtikleri hayat formunu gerçekleştirebilir kılmaktadır.

Sürdürülebilir turizm yönetimi ile turizmden elde edilen gelirin bir kısmı turizmin kullandığı doğal yaşam alanlarının korunması ve yerel halkın mevcut habitatı koruma kapasitesinin artırılmasına yönelik programlar için kullanılmaktadır.

Sürdürülebilir turizm genellikle sanayi açısından az gelişmiş bölgelerde kalkınmanın bir ayağını oluşturmaktadır. Sürdürülebilir turizmin bölgesel kalkınma açısından etkin olabilmesi için bazı kriterler belirlenmiştir.

Bu kriterler;

- Planlı turizm gelişimi ve yönetimi
- Kaynakların korunması, iyileştirilmesi ve kullanılması
- Uzun vadeli bakış açısı ve süreklilik
- Siyasi destek ve kararlılık
- Yerel halkın bilinçli katılımı
- Yararların tüm paydaşlara ve topluma yayılması
- Yüksek düzeyde ziyaretçi memnuniyeti şeklindedir.

Kaynak: *Dünya Turizm Örgütü 2004*

Sürdürülebilir turizm yönetimi Doğu Karadeniz Bölgesi gibi biyolojik çeşitliliğini ve doğal varlıklarını bir üstünlük ve dolayısıyla önemli bir turizm girdisi olarak kullanan Yeni Zelanda, Avustralya, Vietnam, İsveç, Güney Afrika, Brezilya ve Kanada gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

Turizm Çalışanı İçin İnsan Onuruna Yakışır İş (Decent Work)

Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun 1999 yılında kamuoyuna duyurduğu:

- ✓ İstihdam ve gelir elde etme fırsatlarında eşitlik
- ✓ İş yerinde temel ilkeler ve haklar ile uluslararası çalışma standartları
- ✓ Herkes için sosyal koruma ve sosyal güvenlik
- ✓ Sosyal diyalog ve "tripartism" yani devlet, işveren ve işçi uzlaşması bileşenlerini kapsayan «özgür ve üretken iş» kavramsal çerçevesidir.

Ülke Programları ile her ülkenin iktisadi ve sosyal gelişmişlik düzeyiyle uyumlu uygulama rehberleri oluşturulmaktadır. Türkiye programının öncelikleri:182 sayılı ILO Sözleşmesi uyarınca çocuk işçiliği ile mücadele; sosyal diyalogun güçlendirilmesi; gençlerin istihdamına ilişkin durum tespiti ve Ulusal Eylem Planı'nın hazırlanması ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadın istihdamının arttırılmasıdır. (ILO 2009)

Turizm sektörü mevsimselliği nedeniyle sürekli bir iş ve sosyal güvenlik sağlayamama riskleri yanı sıra, uzun çalışma saatleri ve benzeri zorlayıcı koşullarıyla insani gelişmişlik açısından önem taşıyan 'decent work' standartlarını karşılaması güç bir sektördür.

Değer Zinciri Yönetimi

Değer zinciri, bir ürün ya da hizmetin kavramsallaştırılmasından fiziksel dönüşüme, farklı üreticilerin girdileri ile son halini alıp tüketiciye ulaştırılması ve nihai atık halini almasına kadar geçen tüm aşamaları, bu aşamalarda üretilen katma değeri ve bu aşamalar esnasında dâhil olan tüm unsurlar arasındaki bilgi, değer ve ürün akışını ifade eden süreç akımıdır.

Bu zinciri eşgüdümlü bir şekilde idare ederek üretilen katma değeri arttırmaya yönelik sisteme de değer zinciri yönetimi adı verilir. Değer zincirinde işbirliği ve bilgi paylaşımı; esneklik, yenilikçilik ve güvenilir olmak önemli ilkelendir. Değer zincirinin oluşturulmasında arzın ve talebin tahmin edilmesi ve planlanması büyük önem taşır.

Turizm birçok alt sektörün etkileşim halinde çalıştığı bir ekonomik faaliyet alanıdır. Kendine ait bir sektör kodu yoktur. Dolayısıyla turizm değer zincirine dâhil olan tüm tedarikçilerin daha fazla katma değer üretmesi ve dolayısıyla daha fazla gelir elde etmesi için:

1. Dâhil olan bütün mal ve hizmet üreticilerinin diyalog halinde olması,
2. Karşılıklı bilgi akışı ortamının sağlanması,
3. Müşteri talep ve ihtiyaçları ve diğer tedarikçiler hakkında bilginin bu diyalogla tespit edilebilmesi önem taşımaktadır.

Geleneksel kitle turizminde olduğu gibi sürümden değil alternatif turizmde olduğu gibi sunumdan, yani yaratıcılık, tasarım ve ürün geliştirmeden kazanan; katma değer üretme kapasitesi yüksek ve yenilikçi (inovatif) turizm gelişimi Doğu Karadeniz Bölgesi için;

- ✓ Rekabet gücünü (fiyata dayalı rekabetten kalite ve müşteri memnuniyeti odaklı rekabete geçiş) artırarak,
- ✓ daha az kirleterek,
- ✓ daha fazla insana
- ✓ daha fazla kazandıracaktır.

Turizmin katma değer üretimini artırmak için değer zinciri yönetimi ve kümelenme çalışmaları, etkili işbirliği ve diyalog yöntemleri olarak ön plana çıkmaktadır.

Kümelenme

Uygulama alanı daha gelenekselleşmiş ve yaygın hale gelmiş olan Organize Sanayi Bölgeleri mantığıyla büyük benzerlik içeren fakat açık tanımı konusunda uzlaşmanın mevcut olmadığı kümelenme, Michael Porter (1998) öncülüğündeki akademik topluluk tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: "Birbirine katma değer ekleyen üretim zinciri ile bağlı, bir ürün ya da hizmetin üretilmesi konusunda doğrudan veya dolaylı olarak etkin olan ya da olma potansiyeli olan birbiriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı oyuncuların (üreticiler, tedarikçiler, müşteriler, bilgi üreten kurumlar, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, danışmanlık şirketleri, kamu kurum ve/veya kuruluşları, yerel yönetim kurum ve/veya kuruluşları, medya, finansal kurumlar) ortak bir coğrafyada yoğunlaşmaları."

Hâlihazırda muhtelif turizm kentleri için kümelenme analizleri yapılmakta olup bunlardan Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu tarafından uygulamaya aktarılmış olan Sultanahmet Kümelenme Projesi söz konusu bölgedeki turizm işletmeleri arasında diyalog ve güven ortamını güçlendirip üç yıl içerisinde 1000 yeni istihdam yaratmış, oteller ücretlerini ortalama %50 artırmıştır.

Olası kümelenme oluşumları turizm işletmelerine:

- İnsan Kaynağı
- Tedarikçi
- Ortak Satın Alma
- Ortak Pazarlama
- Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge)
- Ortak Eğitim avantajları sağlayacaktır.

TR90 illerinde olası bir kümelenme oluşumu için önce firmalar, kamu kurumları, bireyler, medya ve benzeri küme unsurlarının konumu ve aralarındaki ilişki analiz edilmeli, ortak ihtiyaçlar tespit edilmeli ve ortak stratejiler geliştirilmelidir. Bu analizler gerek Kalkınma Ajansı, gerek Valilik ya da İl Ticaret ve Sanayi Odası tarafından projelendirilip, dışarıdan (üniversiteler veya araştırma kuruluşlarından) profesyonel yardım alınarak yürütülebilir.

DOĞU KARADENİZ TURİZM GELİŞİMİNE ETKİ EDEN UNSURLAR

— DOĞU KARADENİZ BÖLĐESİNDE TURİZM SEKTÖRÜ GELİŞİMİNDE
SORUN YARATABİLECEK PEK ÇOK UNSUR MEVCUTTUR.

KÜRESEL UNSURLAR

Doğu Karadeniz turizmini küresel anlamda etkileyebilecek pek çok unsur mevcuttur. Her ne kadar Bölge iç turizmde görece daha canlı bir yapıya sahip olsa da Bölge'nin bazı politikalar çerçevesinde dış turizm açısından da gelişmesi öngörülmüştür. Bölge özellikle Ortadoğu 'dan gelen turistler için önemli bir tatil merkezi konumundadır. Bu bağlamda, Bölge'de turizm yapılandırılırken görece daha az olan yabancı turist sayısı ve profili dikkate alınmalıdır. Turizm sektörü dış turizm potansiyeli göz önüne alınarak yapılandırıldığında aşağıdaki unsurların özellikle dikkate alınması gerekmektedir.

Turizm sektörü iklim değişikliği, küresel ekonomi, uluslararası rekabet, döviz kurlarındaki dalgalanma ve hava ulaşımı kapasitesinden etkilenmektedir.

İKLİM DEĐİŐİKLİĐİ

Dünyada iklim değişikliğine karşı duyarlılık artmaktadır. Özellikle Avrupa ve İngiltere'den gelen turistlerin bu konuya duyarlı olması, yabancı turist çoğunluğunu oluşturan bu ülke vatandaşlarının sera gazı salınımını azaltan ulaşım modlarını tercih etmelerine neden olmaktadır. Bu noktada, Doğu Karadeniz turizm sektörü yabancı turistlerin karbon emisyonlarını azaltmak amacıyla mobilitelerini azaltmalarından etkilenecektir.

KÜRESEL EKONOMİ

Doğu Karadeniz'de turizm sektöründen elde edilen gelirin Doğu Karadeniz'de yaratılan ekonomi içerisindeki payının büyümesi Türkiye'nin bu yöndeki politikalarına bağlı olduğu kadar küresel ekonomideki dengelere de bağlıdır.

HAVA ULAŞIMI KAPASİTESİ

Bölge'ye gelen turistlerin büyük bir çoğunluğunun havayolu vasıtasıyla Bölge'ye ulaştığı ve buradan karayolu vasıtasıyla Bölge'yi gezdiği düşünülürse, küresel etkilere bağlı olarak havayolu ulaşım kapasitesindeki artış veya azalış turizm sektöründe direkt bir etkiye neden olacaktır. Havayolu şirketlerinin güttüğü politikalar, fiyatları, markalaşma yolunda atıkları adımlar da dâhil pek çok unsur Bölge'ye gelen ziyaretçi sayısında önemli değişikliklere neden olabilecek unsurlardır.

ULUSLARARASI REKABET

Global turizm sektörü oldukça rekabetçi bir altyapı gerektirmektedir. Destinasyonlarda, turist tercihlerinde ve profillerinde zaman içerisinde değişimler yaşanmaktadır. Bu durum aslında turizm sektöründe belirli trendlerin ne kadar pazarlandığı ve bu alanda ne kadar ürün geliştirildiği ile alakalıdır. Bu bağlamda turizm sektörünün pazarlama ve markalaşma ayaklarının oldukça sağlam olması ve sürekli geliştirilmesi gerekmektedir.

DÖVİZ KURLARINDAKİ DALGALANMA

Kurlardaki dalgalanmalar uluslararası turist geliş-gidişlerinde fazla bir fark yaratmamasına rağmen, gelen turistlerin harcamalarında önemli değişiklikler meydana getirmektedir.

YEREL UNSURLAR

SEKTÖRÜN KARLILIĞI

Turizm sektörü küçük orta ölçekli firmaların yoğunluklu olduğu bir sektördür. Bu açıdan bakıldığında bazı firmaların sadece karlılık istemi güderek piyasa mekanizması içerisinde yer alması olası iken bazı firmalar için bu durum karlılık ve ürün kalitesindeki artış olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde turizm sektörünün cazip ve rekabetçi olması firmaların bu sektörde yoğunlaşmalarına ve yatırımlarını bu alanda çeşitlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

BEŞERİ SERMAYENİN YETERLİLİĞİ

Turizm sektörü, hizmet sektörüne dayanan bir sektör olduğu için insan kaynağı ihtiyacı oldukça fazladır. Ziyaretçi sayısındaki artış direkt olarak sektörde insan kaynağı ihtiyacını artırmaktadır.

Turizm sektörünün diğer sektörlerle oranla daha düşük ücretlerle işçi çalıştırması, bu sektöre olan ilgiyi kısmen azaltmakta, sektörün yüksek kalitede hizmet vermesine engel teşkil etmektedir. Turizm sektöründeki düşük ücret, beşeri sermayeye neredeyse bağımlı olan sektörün yetersiz insan kaynağı sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

FİZİKİ ALTYAPININ YETERLİLİĞİ

Turizm sektöründe seçkin bir konumda bulunabilmek için sektörde gerekli fiziki altyapının yeterli düzeyde bulunması gerekmektedir. Yeterli düzeyde ve kalitede bulunan toplu taşıma sistemleri, yol ağları, araç park alanları, geri dönüşüm sistemleri vb. gibi fiziki altyapı unsurları turizm sektöründe kalitenin en temel taşlarını oluşturmaktadır.

İÇ HAT UÇUŞLARININ YETERLİLİĞİ VE ULAŞIM BAĞLANTILARI

Ulaşım ağları ve özellikle iç hat uçuşlarının yeterliliği turizm sektörünün gelişmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesidir. Ulaşılabilirlik turizmde canlanmayı tetikleyen önemli bir öğedir. Bir bölgenin ya da yörenin turizm konusunda gelişebilmesi ve markalaşabilmesi için öncelikle o yörenin ya da bölgenin ziyaretçiler tarafından ulaşılabilir olması gerekmektedir. Özellikle iç hat uçuşlarının yeterliliği ve ulaşım bağlantılarının düzgün olması bir bölgenin turist çekme kapasitesini doğrudan artıran unsurlardır.

MEVSİMSELLİK

Turizm sektörünün sürdürülebilir olması için sektörün mevsimsellik kaynaklı sıkıntılarının en aza indirgenmesi gerekmektedir. Bu yönlü yapılacak planlama çalışmalarına öncelik verilmesi turizmin dört mevsime yayılması bakımından önem teşkil etmektedir.

DOĞU KARADENİZ TURİZMİ GZFT ANALİZİ

GÜÇLÜ YÖNLER

- Doğu Karadeniz Bölgesi'nin doğal değerlerinin, özellikle yaşlı ormanlarının varlığı
- Dünya'daki 100 Biyosfer Rezerv Alanı'ndan birinin Doğu Karadeniz'de yer alması (Artvin-Camili)
- Çoruh Nehri ve Fırtına Deresi gibi bir akarsu potansiyelinin olması, Çoruh Nehri ve Fırtına Deresi üzerinde rafting yapılabilmesi
- Zengin biyolojik çeşitlilik
- Bölgede doğa turizmi temelli bir yapılanmaya teşvik verecek üst ölçekli çalışmaların ve politikaların varlığı
- Bölge'nin macera turizmini destekleyecek doğal yapıya sahip olması
- Karadeniz Sahil Yolu'nun varlığı, Doğu- Batı yönlü ulaşımın kolay olması
- Trabzon Havalimanı'nın Bölge içerisinde lokasyon olarak iyi bir konumda bulunması,
- Ordu-Giresun arasına yapılacak ikinci bir havaalanının varlığı

ZAYIF YÖNLER

- Bölgenin topografik olarak engebeli bir arazide yer alması
- İlçeler arası ulaşımın oldukça zor olması
- Köy yollarının kötü durumda olması
- HES'ler nedeniyle ulaşımın daha da zorlaşmış olması
- Batum Havaalanı'nın Bölge açısından önemli olmasına rağmen yeterli düzeyde kullanılmaması
- Bölge'deki limanların yolcu taşımacılığında yeterince kullanılmaması
- Turizm sektörünün tam olarak Bölge genelinde anlaşılammış olması
- Turizm sektöründe kurumsallaşmanın sağlanammış olması
- Bölge'de aktörler arası işbirliği geliştirme, ortak iş yapabilme kültürünün gelişmemiş olması
- Kentsel ve kırsal altyapının zayıf olması
- Kuzey-Güney yönlü ulaşımın zor olması
- Arıtma sistemlerinin (katı atık ve kanalizasyon) yeterince gelişmemiş olması
- Yaylalarda mevcut mülkiyet sorununun olması ve bu durumun yeni yatırımcıları caydırması
- Hâlihazırda pansiyonları olan insanların mali desteklerden yararlanmasını zorlaştıran ve modernizasyon ile ilgili çalışmaları aksatan mülkiyet sorunlarının olması
- Ev pansiyonculuğunda aile işletmesi ve aile işçiliği şeklindeki yapılanmanın hizmet kalitesini düşürüyor olması
- Turizm konusunda tutarlı ve uygulanabilir politikalar geliştirilmemiş olması
- Bölge'nin tanıtımının yeterli düzeyde yapılmaması
- Medyanın Bölge'nin tanıtımında yeterli düzeyde kullanılmaması
- Bölge'deki doğal, kültürel ve tarihi varlıkların tümünün tespit edilmemiş olması
- Bölge'deki iller arasında turizmin çeşitlendirilmemiş olması

- Bölge illeri arasında bütüncül turizm planlaması anlayışından ziyade her ilin turizm yapılanmasının diğer illerden bağımsız değerlendirilmesi eğilimi

FIRSATLAR

- Dünya'da deniz, kum, güneş turizminin yerini doğa temelli alternatif turizm türlerinin almaya başlaması
- Komşu ülkeler ile işbirliği geliştirilebilmesi,
- Kamu kurumları ve özel sektör arasında işbirliğini geliştirecek ve mali destek imkânları sunabilecek Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı gibi bir kurumun varlığı
- Dünya genelinde alternatif turizme ve doğa temelli turizme olan ilginin her geçen gün artması
- Bölge insanın girişimci yapısı
- Türkiye'de hâkim deniz-kum-güneş üçlüsüne dayanan turizm anlayışından farklı alanları içeren bir turizm potansiyeli
- Doğu Karadeniz Bölgesi'nin organik tarım, su ürünleri ve arıcılık potansiyellerini değerlendirerek turizmde değer zincirine katabilecek potansiyele sahip olması

TEHDİTLER

- Ekonomik, sosyal ve kültürel nedenlerle turizmde aktif hareket edebilecek genç nüfusun bölgeden göç etmesi
- Karadeniz Havzası'ndaki su ve hava kirliliği
- Barajların yapımı nedeniyle biyolojik çeşitlilikte kayıplar yaşanması
- Kısa vadeli çıkarlar nedeniyle, uzun vadeli menfaatlerin göz ardı edildiği politikalar üretilmesi (çevresel sürdürülebilirliğin göz ardı edilmesi)
- Kırsal alandaki bilinçsiz yapılaşma ve çevre kirliliği

DOĞU KARADENİZ İÇİN NASIL BİR TURİZM?

“Doğu Karadeniz Bölgesi için en uygun turizm alternatif turizm ağırlıklı olarak gelişmiş, sürdürülebilir bir turizm yapılanmasıdır.”

Diğer bir deyişle yapılandırılırken ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel dengeleri göz önünde bulunduran, özellikle ekolojik değerlere ve dengelere sahip çıkan ve bu değerleri sürdürülebilir bir şekilde kullanan bir turizm sektörü Doğu Karadeniz turizmi için en uygun olan yapılanmadır.

Kuşkusuz turizm söz konusu olduğunda geleneksel kitle turizminden ziyade alternatif turizmi ön plana çıkarmak Doğu Karadeniz için önemlidir. Alternatif turizm faaliyetleri olarak yaylalarda geliştirilmesi planlanan özellikle macera sporlarına yönelik yapılanmanın her bir yayla ve bölge için ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve detaylandırılması gerekmektedir.

Sürdürülebilir turizm uygulamaları denilince Doğu Karadeniz için pek çok faktörün derinlemesine değerlendirilmesi ve düşünülmesi gerekmektedir. Bu faktörlerin başında öncelikle “hangi il hangi tip bir turizmi hangi turist profilini öngörerek yapılandırmalıdır?” gibi bir sorunun sorgulanarak başlangıç noktası olarak ihtisas edilmesi gereklidir.

Sürdürülebilir turizm uygulaması için Bölge’deki paydaşlar ve turizm sektöründen sorumlu merkezi birimler tarafından cevaplandırılması gereken pek çok soru mevcuttur. Örneğin;

- Bölge’ye gelen turistlerin ortalama harcamaları ne kadardır?
- Harcama eğilimleri ne yöndedir?
- Yılın hangi dönemlerinde bölgemize gelmektedirler?
- Bölgemize geldiklerinde ne gibi beklentilerle gelmektedirler? Bu beklentilerin ne kadarı karşılanmaktadır?

Turizm sektörünü sürdürülebilir bir şekilde yapılandırmak için öncelikli olarak bu soruların cevaplanması, bu sorular ile elde edilecek nitelikli ve detaylı bilginin turizm sektörü planlamasında kullanılması gerekmektedir.

Turizm sektöründe belirli bir kaliteye ulaşmak, her bir ziyaretçinin bölgedeki harcamalarını artırmak ve sezondan kaynaklanan sıkıntıları azaltmak için hazırlanmış olan bu strateji belgesinde dikkat edilecek bazı hususlar şunlardır;

- Turizm sektörünün yıllık bazda düzenli büyümesine katkı sağlayacak her türlü planlama çalışmasına destek vermek
- Ziyaretçileri Doğu Karadeniz Bölgesi’nin kültürü, doğal değerleri, sosyal yaşantısı ile bütünleştirmek
- Ziyaretçilere sunulmak üzere hazırlanan Doğu Karadeniz’in doğal değerlerini ve kültürünü yansıtan ürünlerin çeşitliliğini artırmak, diğer ekonomik faaliyet kollarını harekete geçirmek

- Bölge'ye gelen ziyaretçilerin beklentilerini belirlemek ve bu beklentileri karşılayacak hizmet unsurlarını geliştirmek
- Bölge'ye gelen turistlerin Bölge içerisinde kalış sürelerini ve mobilitelerini artıracak ulaşım ve alternatif turizm faaliyetlerine olanak sağlamak
- Turizmin bütün yıla yayılması için kentsel öğeleri ve değerleri daha fazla değerlendirmek, kültür faaliyetlerine ağırlık vermek

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bu tip faaliyetlerin yanı sıra iç turizme yönelik çalışmaların da yapılması gerekmektedir. Bölgeye özellikle macera turizmi amaçlı gelen turistlerin beklentilerini karşılamak yönünde alternatif turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, fiziki altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir.

Doğu Karadeniz turizmini geliştirirken özellikle önemsenesmesi gereken beş yaklaşım mevcuttur. Bunlar;

- Alternatif Turizmi Geliştirerek Dünya Çapında Bir Deneyim Sunan Doğu Karadeniz Turizmi
- Gelişmiş Beşeri ve Sosyal Sermayesi ile Bölge Kalkınmasında Etkin Bir Rol Oynayan Doğu Karadeniz Turizmi
- Kültürel ve Doğal Değerlerini Geliştirerek Markalaşan Bir Doğu Karadeniz Turizmi
- Turizm Altyapısını Geliştirerek Turizm Yatırımlarını Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi
- Bölgesel ve Yerel Dayanışmayı Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmidir.

Alternatif Turizmi Geliştirerek Dünya Çapında Bir Deneyim Sunan Doğu Karadeniz Turizmi

Açıklama: “Dünya’da geleneksel kitle turizmi yavaş yavaş yerini alternatif turizm diye nitelendirilen, sürdürülebilir turizm uygulamalarının daha kolay bir şekilde uygulanabildiği bir tür olan bu turizm türüne bırakmaya başlamıştır.”

Alternatif turizm özellikle 1980'lerden sonra revaçta olan sürdürülebilirlik kavramının turizm sektöründe kolaylıkla uygulanabilmesine olanak veren bir turizm çeşitlenmesi şeklinde nitelendirilebilir. Zira alternatif turizm gelişimindeki temel, turizmin geleneksel kitle turizmine oranla hem mekânsal olarak hem de odak grup bağlamında daha mikro ölçekte uygulanabilir bir yapılanması şeklinde değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında alternatif turizm, mikro ölçekte faaliyet gösteren yerel üreticilerin desteklenmesi ve yerel olanakların maksimum kapasite ile çalıştırılabilmesine olanak verecek bir turizm türünü oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir turizm uygulamaları Türkiye Turizm 2023 Stratejisi ve diğer ilgili dokümanlarda da dikkat çekildiği üzere Dünya'nın turizm sektör gelişimi hususunda özellikle üzerine vurgu yaptığı ve pek çok platformda işaret ettiği önemli bir bölgesel/yerel gelişim öngörüsüdür. Bu öngörü otomatik olarak alternatif turizmi ve alternatif turizm faaliyetlerini desteklemektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi alternatif turizm türlerinin geliştirilebilmesi ve uygulama alanı bulabilmesi için oldukça uygun olan bölgelerden bir tanesidir. Türkiye Turizm 2023 Stratejisi'nde Doğu Karadeniz'in önemli değerleri olan yaylaların alternatif turizm türleri ile birleştirilerek cazip hale getirilmesi öngörülmüştür.

Hâlihazırda Bölge'ye gelen turist profili detaylı inceleme ve araştırma yapılmamış olmasına rağmen alternatif turizm türlerini tercih eden, özellikle macera turizmi ve doğa temelli alternatif turizme ilgi gösteren kültürlü gezgin gruplar şeklinde nitelendirilmiştir.

Bu gruplara yönelik detaylı araştırmaların yapılması ve bölgede geliştirilme potansiyeli olan alternatif turizm faaliyetlerinin turist profili ve beklentileri ile birleştirilerek arza hazır hale getirilmesi Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm gelişimi açısından önemli bir adımdır.

ALTERNATİF TURİZMİ GELİŞTİREREK DÜNYA ÇAPINDA BİR DENEYİM SUNAN DOĞU KARADENİZ TURİZMİ İÇİN...

...ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARINI TESPİT ETMEK

...FİZİKİ ALTYAPI EKSİKLERİNİ GİDERMEK

...ZİYARETÇİ BEKLENTİLERİNİ BELİRLEMEK

...TURİZMDE DEĞİŞEN BEKLENTİLERE ÇABUK CEVAP VEREBİLMEK

...YEŞİL TURİZM KAVRAMINI GELİŞTİRMEK

...KALİTE TESCİLİ İÇİN SERTİFİKASYON SİSTEMİNE GEÇMEK

...BÖLGE İÇİ ULAŞIMI KOLAYLAŞTIRMAK

ÖNEMLİDİR.

ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARINI TESPİT ETMEK

Alternatif turizm Doğu Karadeniz turizminin temelini oluşturmaktadır. Doğu Karadeniz için Türkiye Turizm 2023 Stratejisi'nde yayla turizmi gelişim alanı olarak belirlenmiş alanlarda alternatif turizmin geliştirilmesi öngörülmüş ve birtakım alternatif turizm faaliyetlerinin bölgede uygunluğuna dair onay verilmiştir. Fakat bu kararlar ne mekân bazına indirgenmiş ne de geliştirilecek alternatif turizm faaliyeti bazında açıklama yapılmıştır. Yetkili mercilerin bu konuda gerekli çalışmaları ivedilikle yapması gerekmektedir.

FİZİKİ ALTYAPI EKSİKLİKLERİNİ GİDERMEK

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm gelişimine yönelik en büyük sorunlardan bir tanesi yetersiz altyapı ve ulaşım sistemleridir. Bölge'ye ulaşım çoğunlukla karayolu ile sağlanmakta, karayolunu havayolu ile ulaşım izlemektedir. Gelen turistlerin pek çoğu, havayolu ile Trabzon'a gelmekte ve Trabzon'dan karayolu vasıtası ile iç bölgelere ulaşımını sağlamaktadır.

Karadeniz Sahil Yolu'nun varlığı Bölge'de Doğu Batı yönlü ulaşımı kolaylaştırmasına rağmen, Kuzey Güney yönlü ulaşımı kolaylaştıracak akslar tam olarak hayata geçirilememiştir. Bölge genelinde şehir merkezlerinden ilçelere ve yaylalara ulaşım oldukça sıkıntılıdır.

Yaylalara ulaşımın sadece karayolu ile sağlanması ve alternatif ulaşım türlerinin Bölge içerisinde yaygın olarak kullanılmaması turizmin yılın her dönemine de yayılmasını engelleyen unsurlardan bir tanesidir. Kışın yayla yollarının kapalı olması ve bazı bölgelere ulaşımın sağlanamaması Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizmin sadece yaz döneminde ve bahar döneminde kalmasını sağlamakta, bu da turizmin bölgedeki potansiyelleri harekete geçirecek bir sektör olma özelliğini yitirmesine neden olmakta ve turizmi sürdürülemez kılmaktadır.

Bölge genelinde turizm potansiyelini karşılayacak altyapı mevcut değildir. Yönlendirme levhalarının özellikle işlevselliği, stratejik yerlere yerleştirilmesi ve okunaklılığı konularında eksiklikler mevcuttur. Yaylalarda su, güvenlik, konaklama, ulaşım, WC gibi altyapı eksikleri vardır. Milli Park alanları içinde umumi tuvalet ve kontrollü bir kanalizasyon sistemi ihtiyacı tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu sorunlara yönelik çözüm bağlamında atılacak her adım, bölgeye gelen turist memnuniyetini artıracak, bölgedeki turizmin kalitesinin yükselmesine olanak sağlayacaktır. Özellikle Bölge'de alternatif turizm ağırlıklı bir yapılanma öngörüldüğünden dolayı, Bölge'de alternatif turizm türlerinin gelişimini sağlayacak fiziki altyapı unsurlarının bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

ZİYARETÇİ BEKLENTİLERİNİ BELİRLEMEK

Doğu Karadeniz Bölge'sinde alternatif turizm faaliyetleri bazlı geliştirilecek kaliteli ve farklı turizm anlayışı için öncelikle hedef grubun belirlenmesi gerekmektedir. Hedef grup odaklı yapılacak çalışmalar ziyaretçi memnuniyetini ve beklentilerini daha kolay belirlenmesine fayda sağlayacak ve bu yönlü atılacak her adımın enerji-kaynak etkin ve yerinde olmasına olanak verecektir.

Ziyaretçi beklentilerini ve memnuniyetlerini ölçmek için internet bazlı veri tabanlarının kullanılması, sosyal paylaşım sitelerinde Doğu Karadeniz turizminin reklamının yapılması ve Doğu Karadeniz turizmi deneyimlerinin insanlar arasında paylaşılması, gerek ziyaretçilerin memnun olmadıkları noktalar konusunda bilgi edinilmesine gerekse Bölge'ye ilgi gösteren turist grubunun tanınmasına olanak verecektir.

TURİZMDE DEĞİŞEN BEKLENTİLERE CEVAP VEREBİLMEK

Turizm sektörü fırsatlara ve risklere karşı kolay adapte olabilme kapasitesine sahip olmalıdır. Örneğin Dünya'da şu anda değişen bir turizm anlayışı mevcuttur ve kitleler artık geleneksel kitle turizminden ziyade alternatif turizme ilgi göstermeye başlamıştır. Deniz-kum-güneş üçlüsünden ziyade doğaya olan ilginin artması, turizmde beklentilerin ve harcama eğilimlerinin de değişmesine neden olmuştur. Bu beklentileri karşılayacak altyapıya sahip ve değişen koşullara kolay adapte olabilen bölgeler turizm sektöründen daha fazla nemalanabilmektedir. Buradaki temel olgu bu bölgelerin risklerini ve fırsatlarını turizmde değişen temel etmenler ve eğilimler üzerinden düzgün bir şekilde tanımlaması ve tanımladığı risklere ve fırsatlara karşı gereken tedbirleri almasıdır.

Doğu Karadeniz şu anda turizm sektöründe değişen beklentilere cevap verebilecek altyapıya sahip olmasına rağmen Bölge'de turizm gelişiminin yaratacağı fırsat ve riskler tam olarak tanımlanmamış, ileriye yönelik atılımlarda bulunulmamıştır. Doğu Karadeniz turizmin esnek ve kolay adapte olabilir bir yapıya kavuşabilmesi için gerekli merciler tarafından turizm eğilimleri dikkatle takip edilmeli ve ileriye yönelik risk analizi veya fırsatlara yönelik tahminlerde bulunulması üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

YEŞİL TURİZM KAVRAMINI GELİŞTİRMEK

Yeşil turizm diğer bir deyişle eko-turizm, Uluslararası Dünya Koruma Birliği'nin tanımına göre, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret şeklidir.

Genel bağlamda eko turizm, doğal ve kültürel değerleri koruyarak turizme kazandıran bir turizm türüdür.

Dünya Turizm Örgütü'ne göre eko turizmin amacı turizmin doğal ve geleneksel çevreye verdiği tahribatı en aza indirmektir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Doğu Karadeniz gibi doğası ve doğal değerleri çok zengin olan bir bölgede eko-turizm yapılanması en uygun alternatif turizm seçeneklerinden birini oluşturmaktadır.

KALİTE TESCİLİ İÇİN SERTİFİKASYON SİSTEMİNE GEÇMEK

İç ve dış turizmde kalitenin artırılması ve ziyaretçilere farklı bir turizm deneyimi olarak Doğu Karadeniz turizminin yaşatılması için belirli bir kalite ve standardizasyon sisteminin getirilmesi gerekmektedir. Yerli ve yabancı turistlerin gerek kalacakları yer, gerek alacakları ürün ve hizmet bakımından bir kalite tescil sistemine sahip olan ürünleri tercih etmesi daha olasıdır. Bu açıdan bakıldığında bir kalite tescil sisteminin getirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi Bölge'ye gelen yerli ve yabancı turistlerin harcamalarını daha da artıracak ve memnuniyet düzeyini yükseltecektir.

BÖLGE İÇİ ULAŞIMI KOLAYLAŞTIRMAK

Bölge içerisinde kuzey-güney yönlü ulaşım bağlantıları oldukça zayıftır. Özellikle yaylaların geliştirilmesinin planlandığı Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgeleri'nde şehir merkezlerinden bu alanlara giden yollarda iyileştirmeler yapılmakta, bu alanlara ulaşım kolaylıkları sağlanmaktadır. Fakat gerekli altyapı sistemleri Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölge'lerine getirildiği halde yeterli toplu taşıma imkânı sağlanmamaktadır. Bölge içerisinde en azından bu tip alanlara olan ulaşım sistemindeki aksaklıklar ve yetersizlikler ziyaretçi memnuniyetini düşürmekte, ziyaretçiler için zaman kaybına sebep olmaktadır. Bu sorunların çözümü için yetkili idarelerce alınacak kararlar doğrultusunda bu alanlar için toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi ve düzenli bir şekilde sağlanması önem taşımaktadır.

ÖNCELİKLER

1. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin alternatif turizm faaliyetleri konusunda ziyaretçilerine çeşitli seçenekler sunarak turizmde farklılıklar yaratması,
2. Yeşil turizm kavramının Bölge geneline benimsetilmesi ve yeşil turizm uygulamalarının artırılması
3. Doğu Karadeniz'de ziyaretçilerin beklentilerinin iyi analiz edilmiş olması ve bu beklentileri karşılayabilecek alternatifler sunulmuş olması,
4. Doğu Karadeniz'de turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkesine aykırı olmayacak şekilde yapılandırılmış olması,

5. Doğu Karadeniz turizminin fiziki altyapısının turist memnuniyetini artıracak şekilde dizayn edilmiş olması,

STRATEJİLER

ÖNCELİK 1: Doğu Karadeniz Bölgesi'nin alternatif turizm faaliyetleri konusunda ziyaretçilerine çeşitli seçenekler sunarak turizmde farklılıklar yaratması

Bunu Başarmak İçin...

1. Alternatif turizm potansiyelini mekânsal olarak tespit etmek, iller arasında farklılaşmayı sağlamak,
2. İl bazında turist profillerini çıkarmak,
3. Turist profillerine göre belirli odak gruplar oluşturmak, oluşturulan her bir gruba yönelik beklenti analizleri yapmak
4. Alternatif turizm seçenekleri için gerekli fiziki altyapıyı hazırlamak,
5. Bölge'de alternatif turizm gelişimini destekleyecek çalışmalara çeşitli finansal sermaye olanakları sunmak, bu yönlü yatırım yapmak isteyen girişimcilere ayrıca teknik destek hizmeti vermek
6. Doğu Karadeniz'de alternatif turizmin farklılığını ön plana çıkaracak çalışmalara yer vermek,
7. Doğu Karadeniz'de alternatif turizmi tanıttacak görsel ve işitsel öğelere yer vermek,
8. Ziyaretçilerin Doğu Karadeniz'de alternatif turizm faaliyetlerine erişimini artıracak ve bilgilenmelerini sağlayacak her türlü veri tabanını aktive etmek,
9. Alternatif turizmin genel özellikleri ve kalkınma stratejileri itibariyle çevresel ve iktisadi olarak sürdürülebilir ve geliri tabana yayıcı bir çerçevede algılanabilmesi için gerekli bilinçlendirme çalışmalarını yapmak,
10. Alternatif turizm için ortak akıl platformu oluşturmak,
11. Bölge'de geliştirilecek olan her bir alternatif turizm faaliyetinde yöre halkının süreç içerisinde olmasına özen göstermek,
12. Alternatif turizm faaliyetlerinin her birinin yöresel kültür ile birleştiği nirengi noktalarını keşfetmek, bu noktalardan hareket ile Bölge'de uygulanacak alternatif turizm faaliyetleri konusunda farklılık yaratmak,
13. Bölge'de uygulanması planlanan her türlü alternatif turizm faaliyetinin Bölge'nin doğal değerlerinin korunması ve geliştirilmesi yönünde katkı sunduğundan emin olmak,
14. Bölge'nin alternatif turizmde tamamen sürdürülebilir bir yapılanma içerisinde olduğunu kanıtlamak, bu özelliği markalaştırarak Doğu Karadeniz ziyaretçilerine bir tanıtım aracı olarak sunmak,
15. Bölge'de geliştirilmesi planlanan her bir alternatif turizm faaliyeti için rotalar belirlemek,

ÖNCELİK 2: Yeşil turizm kavramının Bölge geneline benimsenmesi ve yeşil turizm uygulamalarının artırılması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölge'de yeşil turizm kavramının geliştirilmesi ve yaygınlaşması için yöre halkına, özellikle de pansiyon sahiplerine eko-turizm kavramı ve uygulamaları hakkında eğitimler vermek,
2. Bölge'de eko-turizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için Bölge'deki her bir ilde pilot bir eko köy uygulamasına geçmek,
3. Oluşturulacak eko köylerden her birinin kendilerine has ürünlerini yüksek çeşitlilik, kalite ve özgünlükle geliştirip markalaştırılarak pazarlamasını sağlamak,
4. Pilot eko köy çalışmalarının yaygınlaştırılması için Bölge illeri temsilcilerinden oluşturulacak bir komitenin özgün yapısı ve doğal değerleri bozulmamış yöreleri tespit etmesi ve belirli bir plan ve program dâhilinde bu yörelere ilişkin çalışmalarda bulunması,
5. Yöresel mimariyi koruyan ve eko-mimari değeri taşıyan uygulamaları yaygınlaştırmak,
6. Bölge'de eko-pansiyon, eko-restaurant gibi iyi uygulama örnekleri oluşturmak,
7. Bölge'de eko-inovasyon uygulamalarını başlatmak ve yaygınlaştırmak,
8. Yenilenebilir enerji kullanımını yaygınlaştırmak,
9. Konaklama tesisleri ve turistik tesislerin tümünde enerji tasarrufu sağlayan sistemler kullanmak,
10. Turistik tesislerin plastik şişe, ambalaj, poşet gibi ürünleri kullanımını azaltacak bunun yerine geri dönüştürülebilir ürünleri kullanmalarını sağlayacak bilinçlendirme çalışmaları yapmak,
11. Trabzon Havaalanı'nın eko-havaalanına dönüşmesi yönünde girişimlerde bulunmak,

ÖNCELİK 3: Doğu Karadeniz'de ziyaretçilerin beklentilerinin iyi analiz edilmiş olması ve bu beklentileri karşılayabilecek alternatifler sunulmuş olması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölge'ye gelen ziyaretçilerin memnuniyet düzeylerini ölçmek için çeşitli anketler yapmak,
2. Ziyaretçileri hedef gruplar şeklinde yapılandırmak ve yapılandırılan her grup için beklenti analizleri yapmak,
3. İnternet bazlı programlar ve sosyal paylaşım siteleri üzerinden ziyaretçilerin Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki deneyimlerini paylaşacakları platformlar oluşturmak,
4. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde turizm denilince oluşacak beklentileri karşılayabilmek adına harekete geçecek bir platform oluşturmak,

5. Oluşturulacak platforma bölgede tarafları bir araya getirme ve işbirliği geliştirme gibi misyonlar yüklemek,

ÖNCELİK 4: Doğu Karadeniz’de turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkesine aykırı olmayacak şekilde yapılandırılmış olması

Bunu Başarmak İçin...

1. Turizm sektörünün yetkili merciler tarafından benzer bir yaklaşımla ele alınmasını sağlayacak ortak akıl toplantıları düzenlemek,
2. Turizmin gelişeceği alanlarda mevzuattan kaynaklanan yasal sorunların giderilmesine yönelik ilgili kurumlar arasında işbirlikleri geliştirmek,
3. Turizmden elde edilen gelirin toplumun farklı sosyal kesimleri arasında eşit ve adil dağılımını sağlamak için çeşitli yasal prosedürleri hayata geçirmek,
4. Turizm sektörünün Bölge’nin doğal, kültürel ve sosyal değerlerini koruyup iyileştirerek gelişmesini sağlayacak bir planlama sistemi ile turizm sektörünü işletmek,

ÖNCELİK 5: Doğu Karadeniz turizminin fiziki altyapısının yeterli ve turist memnuniyetini artıracak şekilde dizayn edilmiş olması

Bunu Başarmak İçin...

1. Farklı ulaşım tipleriyle Bölge’ye ulaşımı kolaylaştırmak,
2. Bölge içerisinde erişilebilirliği engelleyen köy ve yayla yollarını, ziyaretçi taleplerinin taşıma kapasitesini aşmamasını sağlayacak şekilde iyileştirmek,
3. Bölge içi ya da bölgeler arası ulaşımı sağlayacak toplu taşıma seferlerini artırmak,
4. Atık su, kanalizasyon, katı atık bertarafı ve geri dönüşüm sistemlerini yaygınlaştırmak ve kullanımını teşvik etmek,
5. Çevre düzenleme ve peyzaj projelerine öncelik vermek,

Gelişmiş Beşeri ve Sosyal Sermayesi ile Bölge Kalkınmasında Etkin Bir Rol Oynayan Doğu Karadeniz Turizmi

AÇIKLAMA: "Turizm sektörünü aktif bir sektör haline getirebilmek için öncelikli olarak Bölge'nin bu konudaki insan kaynağı kapasitesinin değerlendirilebilmesi gerekmektedir. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın yapmış olduğu çalıştay ve arazi çalışmalarında Bölge'nin beşeri sermayesinin yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiş kalifiye eleman yetersizliğine değnilmiştir."

Yerel kalkınma kapasitesinin güçlendirilmesi, bilinç düzeyinin artırılması ve örgütlenme düzeyinin geliştirilmesi Bölge'de turizm sektörünü öncü kılmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak açısından elzemdir.

GELİŞMİŞ BEŞERİ VE SOSYAL SERMAYESİ İLE BÖLGE KALKINMASINDA ETKİN BİR ROL OYNAYAN DOĞU KARADENİZ TURİZMİ İÇİN...

...BÖLGEMİZE HOŞGELDİNİZ TOPLULUKLARI KURMAK

...YEREL TOPLULUKLARIN TURİZMDEN YARAR SAĞLAMASINA ÇALIŞMAK

...TURİZM SEKTÖRÜNÜN YEREL TOPLULUKLAR İÇERİSİNE PLANLAMASI VE YÖNETİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR YAPMAK

...YEREL TURİZM TOPLULUKLARINA GEREKEN FİNANSAL SERMAYE KONUSUNDA YARDIMCI OLMAK

...BÖLGESEL ÇIKARLARI ÖN PLANA ÇIKARTMAK

ÖNEMLİDİR.

BÖLGEMİZE HOŞ GELDİNİZ TOPLULUKLARI KURMAK

Doğu Karadeniz misafirperverliğini ve değerlerini gelen ziyaretçilere tanıtmak için "Bölgemize Hoş geldiniz Toplulukları" kurmak, gerek Bölgeye gelen ziyaretçilerin yerel halk ile doğrudan iletişim halinde olmasını sağlayacak gerekse yerel toplulukların turizmden direkt fayda görmesine olanak verecektir.

"Bölgemize Hoş geldiniz Toplulukları" kurmak hem yerel halk arasında yapıcı bir rekabet oluşmasına olanak verecek hem de yerel kültürün ve değerlerin daha da fazla korunmasına ve yaşatılmasına imkân sağlayacaktır.

Kuşkusuz "Bölgemize Hoş geldiniz Toplulukları" kurulurken yerel otoritelerin bu topluluklar için avantaj olabilecek ya da risk yaratabilecek unsurları düşünmesi gerekmektedir. Şöyle ki; Bölge'ye gelen ziyaretçiler tarafından yerel halka verilecek herhangi olumsuz bir tepki Bölge halkının turizmi benimseyememesine neden olacak, toplulukların kendi kültür ve değerlerini gelen ziyaretçilerle paylaşma konusunda çekimser davranmasına sebebiyet verecektir.

Turizmin bir bölgede yerel topluluklar eliyle gelişebilmesi için öncelikle bu toplulukların kendilerini turizm gelişiminde temel aktör olarak hissetmeleri gerekmektedir. Aynı şekilde bu toplulukların ancak ve ancak kültür ve değerlerin paylaşılması hususunda hoşgörülü bir yaklaşım sergilemeleriyle Doğu Karadeniz gibi bir bölgede kültürel ve doğal değerler marka oluşturacak hale gelebilir. Kısacası Bölge halkının ziyaretçilerin sebep olacağı herhangi bir nedenden dolayı turizm sektörüne karşı olumsuz bir tavır sergilemesi Bölge'de turizm gelişimini tamamen sekteye uğratabilecek bir hale getirebilir. Benzer şekilde Bölge'ye gelen ziyaretçilerin yerel topluluklardan alacağı olumsuz tepkiler ziyaretçiler için kötü bir Doğu Karadeniz imajı oluşturacak, uzun vadede Bölge'de turizmin markalaşması yönünde ciddi sorunlar yaratabilecektir. Bu bağlamda "Bölgemize Hoş Geldiniz Toplulukları" oluşturulurken yerel otoritelerin bölgenin hassasiyet ve değerlerini iyi tanıması, kurulacak yapının buna göre şekillendirilmesi gerekmektedir.

Bölge'de yaratılacak olan topluluklar kuşkusuz turizm sektöründen pek çok fayda sağlayacaktır. Örneğin bu komüniteler;

- Bölge'de ziyaretçilerin harcamalarından direkt ekonomik yarar sağlayacak
- Yaşam kalitesi ve iş olanakları artacak
- Göç oranları düşecek
- Bölge insanının faydalandığı hizmetlerin kalitesi ve sayısı artacak
- Yöre halkının kültürel, doğal ve tarihi değerleri halk tarafından daha bilinçli şekilde korunacak
- Toplumda genel olarak bilinç düzeyi yükselecek
- Turizm sektörünün diğer pek çok sektörü aktive edecek şekilde yapılanmasına yardımcı olacaktır.

YEREL TOPLULUKLARIN TURİZMDEN YARAR SAĞLAMASINA ÇALIŞMAK

Yerel toplulukların turizm sektöründen yarar sağlamasına olanak vermek aslında sürdürülebilir turizm gelişiminin en önemli öğelerinden bir tanesidir. Özellikle turizm sektöründen elde edilen kazançtan toplum içerisinde görece daha dezavantajlı sayılabilecek grupların faydalanabilmesi, bir bölgede turizmi sürdürülebilir kılmak için önemlidir.

Yerel toplulukların turizm sektöründen fayda sağlayabilmesi için yerel otoritelerin bu topluluklara çeşitli imkânlar sağlaması ve bu toplulukları turizm sektörü gelişimi aşamasında çeşitli süreçlere dâhil etmesi gerekmektedir. Yerel otoriteler turizm gelişiminde yerel toplulukların ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel aidiyetlerini korumak ve geliştirmekle yükümlüdür. Bu bağlamda yerel topluluklar ve yerel otoritelerin turizm sektörü gelişirken ortak çalışma yapmaları zaruri bir ihtiyaçtır.

TURİZM SEKTÖRÜNÜN YEREL TOPLULUKLAR İÇERİSİNE PLANLAMASI VE YÖNETİLMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR YAPMAK

Turizm sektörünün yerel topluluklar için yapılandırılması, planlanması ve yönetilmesi konusunda yerel yönetimlere önemli bir sorumluluk düşmektedir. Çünkü yerel yönetimler bu toplulukların bulunduğu alanlarda geliştirilecek turizm faaliyetleri için her türlü altyapı ve teknik hizmeti sağlamakla yükümlü olan birimlerdir. Örneğin; turizm gelişiminin planlandığı bir alanda fiziki altyapıya (yol, su, elektrik, atık yönetimi vs.) yönelik çalışmalardan belediyeler, il özel idareleri ya da valilikler sorumludur.

YEREL TURİZM TOPLULUKLARINA GEREKEN FİNANSAL SERMAYE KONUSUNDA YARDIMCI OLMAK

Bir bölgede turizm aktivitelerinin yoğunlaşması ve gelen ziyaretçi sayısının fazlaşması her şekilde fiziki altyapı ihtiyacını artırmaktadır. Bu noktada yerel yönetimlere düşen görev fiziki altyapı ihtiyacını gereken bölgelerde temin edebilmektir. Fakat yerel yönetimlere ait kısıtlı bütçe ve farklılaşan öncelikler sebebiyle altyapı ihtiyaçları Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yeterince giderilememektedir. Bu noktada yerel idarelerin kaynak tahsisi konusunda lobi faaliyetlerinde bulunması, merkezi yönetimlere baskı oluşturarak fiziki altyapı ihtiyacının giderilmesine yönelik kaynak tahsisi isteminde bulunmaları gerekmektedir.

BÖLGESEL ÇIKARLARI ÖN PLANA ÇIKARTMAK

Turizm trendleri her geçen gün değişmekte ve bireysel gezme eğilimini ön plana çıkaran bir turizm anlayışı oluşmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi bu eğilime cevap verebilecek nitelikte bir turizm seçeneğini ziyaretçilerine sunabilecek kapasiteye sahip bir bölgedir.

Bu kapasitenin gerçekten bir avantaja dönüştürülebilmesi için, bu kapasitenin belirli etmenlerle entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir. Yani bölgesel çıkarları ön planda tutarak turizm sektörü planlanmalı ve uygulanacak yöntem bakımından yerel halkın fikirlerine danışılmalıdır.

ÖNCELİKLER

1. Turizm sektörünün yerel halkın bilinç düzeyinin artmasına ve yerel değerlerin geliştirilmesine katkıda bulunması
2. Turizm sektörünün bölgede kurumsal kapasitenin artırılmasına olanak sağlaması
3. Doğu Karadeniz'de turizm sektörünün beşeri ve sosyal sermayeyi güçlendirmesi
4. Turizm sektörünün bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılması
5. Turizm sektörünün bir bölgede planlı gelişimi tetiklemesi

STRATEJİLER

ÖNCELİK 1: Turizm sektörünün yerel halkın bilinç düzeyinin artmasına ve yerel değerlerin geliştirilmesine katkıda bulunması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölge halkına yerel değerlerin turizm sektörüne girdi sağlayacak şekilde pazarlanmasına yönelik eğitimler vermek,
2. Turizm eğilimlerini takip etmek, turist profillerine ve beklentilerine göre bölgesel ve yöresel dinamikleri harekete geçirmek,
3. Yöre halkının turizmde sürdürülebilirlik teması üzerine çeşitli eğitimler almasını sağlamak,
4. Tüm okullarda ve üniversitelerde Bölge'nin turizm değerleri, kültürü, varlık ve ürünleri ile ilgili farkındalık mesajları veren faaliyetler yürütmek,

ÖNCELİK 2: Turizm sektörünün bölgede kurumsal kapasitenin artırılmasına olanak sağlaması

Bunu Başarmak İçin...

1. Kooperatifleşmenin yasal çerçevesi, faydaları, başarılı uygulama modelleri konusunda Bölge turizm işletmeleri ve halkı bilinçlendirmek,
2. Kümelenme analizlerini yapıp tarafları sonuçlar hakkında bilgilendirmek ve uygulama için danışmanlık desteği vermek,
3. Diğer ülkelerde kardeş Sivil Toplum Kuruluşlarıyla sürdürülebilir turizm ekseninde diyalog geliştirmek,
4. Uluslararası uygulama alanı en yaygın belgelendirme sistemleri olan; Kalite Yönetim Sistemleri, Çevre Yönetim Sistemi, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi Sistemleri (TS 18001 numaralı standart) ve Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri'nin Bölge'de uygulanabilmesi için gerekli kurumsal altyapıyı oluşturmak,
5. İş müfettişliğini turizm sektörü için de işlevsel hale getirmek,
6. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nde turizm mevzuatını takip edip yatırımcı ve halka danışmanlık sunacak teknik personel istihdam etmek,
7. İl Özel İdareleri ve Belediyeler bünyesinde birer Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu (KUDEB) kurmak,

ÖNCELİK 3: Doğu Karadeniz’de turizm sektörünün beşeri ve sosyal sermayeyi güçlendirmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Yöre halkına turizm konusunda hizmet kalitesini artırmaya yönelik eğitimler vermek,
2. Turizm meslek liseleri ya da turizm yüksekokulları aracılığı ile turizm konusunda yetişmiş eleman sayısını artırmak,
3. Turizm sektörünün bağlantılı olduğu diğer sektörlerde de istihdam imkânlarını artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,
4. Alternatif turizm çeşitlerini geliştirerek, bu alanlarda eleman yetiştirilmesi için çalışmalar yapmak,
5. Halkın turizm konusunda bilinç düzeyini artırıcı seminerler, konferanslar vb. düzenlemek
6. Kamu kurumları ve uygulayıcı mekanizmalara turizm konusunda bilinç artırıcı eğitimler vermek ve motivasyonlarını artırıcı çalışmalar yapmak,
7. Tur operatörlerine, yerel kılavuzlara ve seyahat acentelerine turizm eğitimi vermek,
8. Bölgeyi ziyarete gelen yerli/yabancı turistlere de sürdürülebilir turizm gelişimi ve çevre/doğa koruma konularında bilgilendirici broşürler vermek ve turistleri doğa koruma konusunda bilgilendirilmek,
9. Turizm Meslek Liseleri ve yüksekokullarının eğitim kalitesini geliştirilmek; öğrencilerin özellikle dil becerilerini artırmak,
10. Kamu kurumlarındaki idareci ve uygulayıcıları sürdürülebilir turizm ve kalkınma ekseninde eğitmek,
11. İşverenleri Toplam Kalite Yönetimi ve toplumsal duyarlılıkla işletme vizyonu konularında eğitmek,
12. Özellikle komşu ülkelerin halklarıyla Bölge halkı arasında kültürel etkileşimi artıracak uluslararası girişimleri desteklemek,
13. Komşu ülke üniversiteleriyle öğrenci değişim programı protokollerini artırmak,
14. Bölge’de turizm sektöründe istihdam edilebilir genç nüfusu göçe sevk eden sosyal ve ekonomik kısıtların giderilmesi için Bölge’de yaşamayı cazip kılacak her türlü sosyal ve ekonomik girişime öncülük edecek politikalar üretmek ve uygulamalar yapmak,
15. Bölgede turizm konusunda aktif çalışan tüm aktörler arasında işbirliğini geliştirecek faaliyetlerde bulunmak,
16. Bölge’de bulunan dezavantajlı grupların turizm sektöründen nemalanabilmesi için, bu gruplara yönelik meslek edindirme eğitimleri vermek,
17. Turizm sektöründe önemli yer tutan hediyelik eşyaların yerel halk tarafından üretimi için tasarım ve üretim atölyelerini açmak,
18. Turist ile doğrudan ya da dolaylı iletişim kuran polisi, jandarmayı, esnafı ve zabıtaçı sosyal davranışlar konusunda eğitmek,

ÖNCELİK 4: Turizm sektörünün bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölgede turizme direkt girdi sağlayacak sektörleri tespit etmek ve bu sektörlerin gelişmesini sağlayacak yenilikçi politikalara destek vermek,
2. Bölgeye dışarıdan sermaye transferi sağlayacak her türlü politikayı hayata geçirebilmek için öncelikle rekabet potansiyeli yüksek olan odakları tespit etmek,
3. Bölgeyi tek başına bağımsız bir ünite olarak düşünmemek, bölgeyi yakın çevresi (hem ulusal hem uluslararası düzeyde) ile değerlendirerek olası işbirliği olanaklarını geliştirmek,
4. Turizm sektöründe faaliyet gösteren tüm aktörlerin kısıtlarının iyi analizini yapmak, bu kısıtları çözebilecek her türlü politikanın hayata geçirebilmesini sağlayarak teşviklerden maksimum düzeyde yararlanılmasını sağlamak,
5. Turizm alt yapısının gelişmesini sağlayacak çalışmalar yapmak,
6. Kırsal üretimin turizm işletmelerine girdi sağlaması için gerekli düzenlemeleri yapmak,
7. Bölgede üretilen turistik değere sahip ürünlerin belirli kalite standartlarında üretilmesi için gerekli altyapıyı hazırlamak, bu ürünlerin satış ve pazarlamasına yönelik marka değer oluşturarak inovatif pazarlama yöntemleri geliştirmek,
8. Turizm için üretilip satılan ürünleri çeşitlendirmek ve özgünleştirmek,
9. Bölge halkını turizm kapsamında oluşturulacak ürünlerin kullanıcısı haline getirmek, yerelde üretilen ürünlerin dış bölgelere ya da ülkelere ihraç edilmesi dışında aynı bölgede de tüketilmesini sağlamak, bu yönde tanıtım çalışmaları yapmak,

ÖNCELİK 5: Turizm sektörünün Bölge’de planlı gelişimi tetiklemesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Yerel yönetimler tarafından turizm gelişim bölgelerindeki altyapı eksikliklerini gidermek üzere ihtiyaç tespiti çalışmaları yapmak,
2. Yerel yönetimlere imar planları yapma konusunda teknik destek hizmeti vermek,
3. Öncelikli olarak turizm gelişim alanları olarak öngörülen yerlerde mevzuattan kaynaklanan sıkıntıların giderilmesi yönünde çalışmalar yapmak,

Kültürel ve Doğal Değerlerini Geliştirerek Markalaşan Bir Doğu Karadeniz Turizmi

AÇIKLAMA:

“Turizm gelişiminin sürdürülebilir kılınması için markalaşma olmazsa olmaz bir unsurdur. Bölge’de turizmin markalaşabilmesi için öncelikle yöreye özgü değerlerin tanınması ve tanıtılması gereklidir. Fakat Bölge’de bu konuda detaylı bir çalışma bulunmamaktadır. İllerin fiziksel yapısı ve markalaştırmaya çalıştıkları öğelerin benzer olması, iller arasında yıkıcı rekabet ortamını oluşturmakta ve yapıcı rekabet ortamı tetiklenememektedir.”

Yerel öğelerin tespiti ve değerlendirilmesi dışında Bölge ulusal ve uluslararası platformda yeterince tanıtılmamaktadır. Gerek yerel medya gerekse ulusal medya Bölge tanıtımı açısından oldukça faydalı olabileceken, tanıtım araçları üzerine yeterli bir yoğunlaşma yoktur. Ayrıca Bölge'de iletişim teknolojilerinden gereğince faydalanılmamaktadır.

KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞERLERİNİ GELİŞTİREREK MARKALAŞAN BİR DOĞU KARADENİZ İÇİN...

...KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞERLERİ TANIMAK, BU DEĞERLERE SAHİP ÇIKMAK

...HEDEF GRUPLARI BELİRLEMEK, PAZAR ARAŞTIRMASI YAPMAK

...DOĞU KARADENİZ İMAJINI OLUŞTURMAK

...YEREL VE ULUSAL MEDYAYI ETKİN KULLANMAK

...TANITIM VE PAZARLAMA KONUSUNDA YETKİN OLMAK

...DOĞU KARADENİZ'DE DOĞAYA SAYGIYI ÖĞRENMEK

ÖNEMLİDİR.

KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞERLERİ TANIMAK, BU DEĞERLERE SAHİP ÇIKMAK

Doğal ve kültürel değerler Doğu Karadeniz turizminin sermayesini oluşturmaktadır. Bu sermayenin yerinde ve etkin kullanılabilmesi için öncelikle bu değerlerin yeterince tanınması ve tanıtılması gerekmektedir. Örneğin; Doğu Karadeniz Bölge'sindeki milli parklar oldukça önemli doğal değerler olmasına rağmen, bu değerler ne yöre halkına ne de turistlere yeterince tanıtılmamaktadır. Bölge halkının öncelikle kendi doğal değerlerinin ve kültürel zenginliğinin farkına varması ve bu değerlerin tanıtımı aşamasında ileri görüşlü bir yaklaşımla adımlar atması, Bölge'de turizm gelişiminde alternatifler oluşturulabilmesi bakımından önem taşımaktadır.

HEDEF GRUPLARI BELİRLEMEK, PAZAR ARAŞTIRMASI YAPMAK

Bölge'nin doğal ve kültürel değerlerinin tanıtılması ve markalaştırılabilmesi için öncelikle Bölge'nin hitap ettiği hedef grubun iyi tanımlanması ve yetkililerce harcama eğilimlerinin iyi analiz edilmiş olması gerekmektedir. Örneğin, Bölge'ye kitle turizmi amaçlı gelen bir gruba sunulacak hizmet ile alternatif turizm amaçlı gelen bir gruba sunulacak hizmet farklılık gösterecektir. Bölge'nin sınırlı kaynaklarının iyi ve verimli değerlendirilmesi açısından hedef gruplarının belirlenmesi; bu hedef

gruplara yönelik üretim yapılması ve hizmet çeşidinin farklılaştırılması yararlı bir yöntem olacaktır.

DOĞU KARADENİZ İMAJINI OLUŞTURMAK

Doğu Karadeniz Bölgesi'ni markalaştırabilmek için atılacak en stratejik adımlardan bir tanesi Doğu Karadeniz imajının oluşturulmasıdır. Oluşturan imajın çeşitli tanıtım ve materyallerle desteklenmesi, bu imajı destekleyecek ürün ve hizmetlerin sunulmasıyla Doğu Karadeniz'in etkin bir tanıtımı yapılabilecektir.

YEREL VE ULUSAL MEDYAYI ETKİN KULLANMAK

Doğu Karadeniz'de yerel medya ve ulusal medya Bölge tanıtımında yeterli düzeyde kullanılmamaktadır. Bölge tanıtımı açısından yerel medyanın aktif bir şekilde kullanımı, ulusal medya kullanımının da yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Bölge'nin özellikle konaklama olanakları dışındaki değerlerinin tanıtımına önem verilmesi ve bu değerlerin medya aracılığı ile kitlelere ulaştırılması Bölge imajının oluşturulması ve yaygınlaştırılması açısından önem taşımaktadır.

TANITIM VE PAZARLAMA KONUSUNDA YETKİN OLMAK

Bölge'nin tanıtımı ve pazarlaması için çeşitli kampanyalar yürütülmesi ve hedef gruplara yönelik çeşitli tanıtım stratejileri geliştirilmesi Bölge'nin ve doğal değerlerinin etkin bir şekilde tanıtılması ve yaygınlaştırılması açısından önem taşımaktadır. Tanıtım ve pazarlama konusunda yetkili idarelerce yürütülecek kampanyaların profesyonel bir şekilde yürütülmesi, bu kampanyalara özel sektörün bizzatı destek vermesi Bölge'nin tanıtım ve pazarlama hususunda başarıya ulaşmasına yardımcı olacaktır.

DOĞU KARADENİZ'DE DOĞAYA SAYGIYI ÖĞRENMEK

Doğal değerler Doğu Karadeniz turizminin sermayesidir. Bu nedenle doğal değerlere sahip çıkmak, bu değerleri yıpratmadan ve yok etmeden kullanabilmek, Bölge'deki turizm gelişim ilkelerinden beklide en önemlisi olan sürdürülebilirliği sağlamak açısından önem taşımaktadır.

Bölge'ye gelen ya da Bölge'de yaşayan insanların bu konuda bilinç taşıması çevresel sürdürülebilirliği taşımadaki en önemli temel adımdır. Bu konuda eğitimler verilmesi, doğadaki döngünün yok edilmemesini sağlayacak her türlü önlemin yerel idarelerce alınması büyük önem taşımaktadır.

Bölge'ye gelen ziyaretçilerin bölgenin hassasiyetleri konusunda bilinçlendirilmeleri ve bu hassasiyetlerin sürekli şekilde göz önünde bulundurularak hareket edilmesi konusunda özellikle tur operatörlerinin eğitilmesi turizm sermayesi olan doğanın korunması bakımından atılacak en temel adımlardır.

ÖNCELİKLER

1. Turizmin mekânsal odaklar ve koridorlar şeklinde gelişiminin sağlanması,
2. Doğu Karadeniz'in doğal ve kültürel değerlerinin tespit edilmesi,
3. Turizm sektörünün Doğu Karadeniz'in doğal değerlerini ve varlıklarını korumaya yardımcı olması,
4. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yetkili mekanizmaların tanıtım ve pazarlama konusunda aktif hale getirilmesi,
5. Doğu Karadeniz'de markalaştırılacak ve pazara sunulacak ürünlerin tasarlanması,
6. Müşteri odaklı tanıtım ve pazarlama mekanizmasının geliştirilmesi,
7. Doğu Karadeniz'in festivaller aracılığı ile tanıtım ve pazarlamasının yaygınlaştırılması,
8. Bölge'de ekolojik ve yerel mimarinin desteklenmesi,

STRATEJİLER

ÖNCELİK 1: Turizmin mekânsal odaklar ve koridorlar şeklinde gelişiminin sağlanması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölge'de turizm gelişim koridorları belirlemek, (Kıyı Kesimi Turizm Gelişim Koridoru, İç Kesimlerde Turizm Gelişim Koridoru vb. gibi)
2. Bölge'de tur güzergâhları içerisinde varış noktaları olarak belirlemek,
3. Bölgeye yapılan turları geliştirmek ve yerel tur operatörlerinin kapasitesini artırmak,
4. Münferit gelişim odaklarını belirlemek ve bu odaklarda alternatif turizm olanaklarını geliştirmek,
5. Münferit gelişim odaklarında konaklama, tanıtım ve pazarlama olanaklarını iyileştirmek,
6. Doğu Anadolu ve Kuzey Doğu Anadolu'daki potansiyellerden de yararlanmak,
7. Bölge'nin sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin analiz ve tespit edilmesini sağlamak,
8. Bölge'de yapımı süren barajların potansiyel turizm gelişim noktalarında yarattığı tahribatı en aza indireyecek çalışmalar yapmak,
9. Yapılan baraj göllerinin turizm açısından sunduğu potansiyelleri değerlendirecek çalışmalar yapmak,
10. Milli Parkların tanıtımını yapmak ve korunması için gereken önlemleri almak,
11. İllerin, ülke metropollerine olan uzaklık sorununu çözecek alternatif ulaşım sistemleri üzerine çalışmalar yapmak,

ÖNCELİK 2: Doğu Karadeniz'in doğal ve kültürel değerlerinin tespit edilmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Doğu Karadeniz Bölge'sinin endemik türlerini araştırarak bir komisyon oluşturmak,
2. Bölge'deki tarihi değerleri tespit etmek, bu değerlerin korunması ve turizme kazandırılması yönünde çalışmalar yapacak uluslararası bir ekibin kurulması yönünde girişimlerde bulunmak,
3. Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri'nin Bölge'nin unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerinin araştırılması yönünde lobi faaliyetleri yürütmesini sağlamak,
4. Bölge'de geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin yaşatılması ve devam ettirilmesi hususunda yetkili mercilerce gerekli çalışmaların yapılmasını sağlamak,
5. Doğu Karadeniz'in geleneksel yemeklerini araştırmak ve bu geleneksel lezzetleri tanıtıcı basıcı materyaller oluşturmak,

ÖNCELİK 3: Turizm sektörünün Doğu Karadeniz'in doğal değerlerini ve varlıklarını korumaya yardımcı olması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölgedeki paydaşlara turizmde kullanılan en temel değer olan Doğu Karadeniz'in doğal varlıkları ve değerleri olduğunu benimsetmek için eğitim faaliyetlerinde bulunmak,
2. Halka ve turistlere medya aracılığıyla doğanın korunması ve çevresel sürdürülebilirlik konularında sorumlu ve bilinçli davranış telkininde bulunmak,
3. Her türlü tanıtım materyalinde koruma-kullanma dengesine, doğaya ve sonraki kuşaklara karşı sorumluluk mesajlarına yer vermek,
4. Yaylaların ve diğer doğal varlıkların taşıma kapasitelerini nitelikli analizlerle tespit etmek ve sonuçlarını planlama, uygulama ve denetim süreçlerinde kullanmak,
5. Çevresel sürdürülebilirlik için geliştirilmiş mevzuatın uygulanması için denetim faaliyetlerini etkinleştirilmek,

ÖNCELİK 4: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yetkili mekanizmaların tanıtım ve pazarlama konusunda aktif hale getirilmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Yerel ve ulusal medyayı Bölge ortak iradesinin seçtiği turizm uygulamaları ve yaklaşımının tanıtılması konusunda etkin olarak kullanmak,
2. Uluslararası pazar araştırmalarını yapmak, müşteri profillerini çıkarmak,
3. Bölge içi ve dışı rekabet edebilirlik analizlerini yapmak ve sonuçlarına göre ürün geliştirme ve pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirmek,
4. Rekabet gücü yüksek turizm ürünleri ve hizmetlerini tespit edip pazara sunmak,
5. Fuarlara örgütlü katılım sağlamak,
6. Sertifikalı butik otelcilik ve diğer kalite yönetim sistemlerinin kullanılıyor olmasını bir tanıtım ve pazarlama aracı olarak kullanmak,

ÖNCELİK 5: Doğu Karadeniz’de markalaştırılacak ve pazara sunulacak ürünlerin tasarlanması

Bunu Başarmak İçin...

1. Doğu Karadeniz Bölgesi’nde pazara sunulacak ürünlerin tasarımlarının turist beklenti ve önceliklerine göre yapılandırılmasını sağlamak,
2. Ürün tasarımlarında profesyonel ekiplerin yer almasını sağlamak,
3. Pazara sunulacak ürünlerde yerel motiflere yer vermek ve bölgeyi tanıtıcı, bilgilendirici açıklamalara yer vermek,
4. Ürünlerin belirli bir imaj çerçevesinde üretilmesini sağlamak (örneğin; organik ürün, adil ticaret ürünü vb. gibi...)
5. Ürün tasarımı ve üretiminde kalite sertifikasyon sisteminin mutlaka bulunmasını sağlamak,
6. Belirli ürünlerin yaratıcı endüstriler konsepti çerçevesi içerisinde sunulabilmesi yönünde çalışmalar yapmak,

ÖNCELİK 6: Müşteri odaklı tanıtım ve pazarlama mekanizmasının geliştirilmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölge’ye geldiği belirlenen belirli segmentteki turist gruplarıyla çalışan ulusal ve uluslararası tur operatörleri ile işbirliği geliştirmek,
2. Tur operatörleri ile sürekli irtibat halinde olmak ve tur operatörlerini Bölge’deki turizm gelişimi ile ilgili sürekli bilgilendirmek,

3. Bölge'de sunulan turizm türüne ve ürünlerine göre profesyonelce yapılandırılmış pratik bilgiler içeren turistik haritalar hazırlamak,
4. Bölge'deki turist kitlesine hitap edecek özel olarak tasarlanmış ürün ve etkinlik broşürlerini Bölge genelindeki tüm konaklama alanlarında yaygın olarak dağıtmak,
5. Bölge'ye gelen turist profilini çıkartıp, hedef gruba yönelik ürün geliştirmek

ÖNCELİK 7: Doğu Karadeniz'in festivaller aracılığı ile tanıtım ve pazarlamasının yaygınlaştırılması

Bunu Başarmak İçin...

1. Doğu Karadeniz Bölge'sinde geleneksel olarak düzenlenen festivalleri tespit etmek,
2. Bölge'de düzenlenen festivallere farklı konseptler çerçevesinde nitelik kazandırarak turistlerin daha fazla ilgisini çekebilecek hale getirmek,
3. Festival tarihlerini belirli bir düzen içerisinde organize etmek, Bölge'ye gelen turistlerin birden fazla festivale katılabilmesine olanak sağlamak,
4. Festivallere ilişkin detaylı bilginin profesyonel ekiplerce hazırlanmasını sağlamak,
5. Bölge'ye gelen turistlerin festival tarihleri ve organizasyonla ilgili bilgilere web üzerinden ve basılı olarak rahat erişimini sağlayacak mekanizmalar kurmak,
6. Bölge'de düzenlenen festivallerin özellikle yöre kültür ve özelliklerini tanıtıcı şekilde yapılandırılmasını sağlamak, yöresel ürünlerin satışını gerçekleştirebilecek platformların oluşturulması ve festival alanlarının dizayn edilebilmesi için profesyonel organizasyon şirketleri ile çalışmak,

ÖNCELİK 8: Bölge'de ekolojik ve yerel mimarinin desteklenmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Yerel mimari özellikleri taşıyan ve kullanılmayan yapıların, gerekli restorasyon ve yenileme işlemlerini yapıp kullanıma açmak,
2. Doğa turizmine uygun, ekolojik mimari gibi yapılanmaları kamu öncülüğünde projelendirmek ve enerji etkin yatırımları desteklemek,
3. Örnek köy projesi ya da yeni yapılaşmalarda köyler için ev pansiyonculuğuna yönelik örnek ev projelerini desteklemek, bunları uygulayanlara maddi destek gibi uygulamalarda bulunmak,

Turizm Altyapısını Geliştirerek Turizm Yatırımlarını Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi

AÇIKLAMA: “Doğu Karadeniz Bölge’sinde turizmin sektörel bağlantılarının iyi kurgulanması ve buna bağlı olarak altyapısının geliştirilmesi turizm yatırımlarının artırılması amacıyla atılacak en önemli temel adımdır.”

Turizm sektörünün Doğu Karadeniz Bölgesi'nde dış yatırımı çekme potansiyelinin olması gerekmektedir. Ancak ve ancak dış yatırım Bölge'ye çekilebildiği takdirde Bölge turizm sektörünün kazandırdığı ivme ile kısır döngü içerisinden çıkabilecektir.

Dış yatırımın Bölge'ye çekilebilmesi için kuşkusuz pek çok mekanizmanın aktive edilmesi gerekmektedir. Buradaki en önemli nokta Bölge'nin turizm sektöründe olgunlaştığı yargısına varabilmektir. Yani Bölge'de turizm olmazsa olmaz bir sektördür ve turizm sektöründen pek çok insan kazanç sağlamaktadır.

Turizm sektöründe dış yatırımın Bölge'ye çekilebilmesindeki en önemli püf noktalardan bir tanesi dış yatırımcıya sağlanan kolaylıklardır. Bölge'nin bu yönde atacağı adımları ve politikaları belirlemesi ileriye dönük turizm yatırımlarının artması bakımından Bölge'ye avantaj sağlayacaktır.

Turizm Altyapısını Geliştirerek Turizm Yatırımlarını Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi için...

...TURİZM SEKTÖRÜNÜN PERFORMANSINI ARTIRMAK

...HEDEF GRUPLARDAN ELDE EDİLEN KARI ARTIRMAK

...FİNANSAL SERMAYE OLANAKLARINI GELİŞTİRMEK

ÖNEMLİDİR.

TURİZM SEKTÖRÜNÜN PERFORMANSINI ARTIRMAK

Turizm sektöründe performans ve popüleriteyi artırmak için küçük ve orta ölçekli işletmelerin turizm yatırımlarındaki eğilimlerini değiştirmek, yatırım güdülerini artırmak gerekmektedir. Fakat çoğu KOBİ yatırım eğilimlerini yönetmeyi becerebilecek kapasite ve donanıma sahip değildir. Bu nedenle merkezi yönetimlerin bu konuda KOBİ'lere destek olması gerekmektedir.

Turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin yatırımlarını Dünya'da turizm trendlerini takip ederek yapmaları gerekmektedir. KOBİ'ler içerisinde dijital teknolojilerin kullanım oranlarının yüksek olması, turizm sektörünün daha geniş kitlelere yayılmasına olanak sağlayarak Bölge'deki turizm sektör verimliliğini artıracaktır. Turizm sektörünün performansını artırmak sektörün kalitesini de yükseltecek bir unsurdur. Kaliteli bir turizm anlayışı da aslında yerel değerlerin ve varlıkların pazarlanması yönünde çalışmalar yapılmasına olanak verecektir.

HEDEF GRUPLARDAN ELDE EDİLEN KARI ARTIRMAK

Hedef grupların iyi bir şekilde tanımlanması Bölge'de atılacak olan adımları belirleyecek en önemli unsurdur. Bu bağlamda bu hedef gruplara yönelik pazarlama ve satış seçenekleri geliştirilerek Bölge'de ziyaretçilerin harcamalarının artırılması beklenmektedir. Hedef gruplara göre düzenlenecek olan ürün çeşitliliği, hizmet olanakları Bölge'deki KOBİ'lerin turizm sektöründen elde edeceği karı artıracaktır.

FİNANSAL SERMAYE OLANAKLARINI GELİŞTİRMEK

Bölge'nin turizmi ana sektörlerden biri haline getirip, kalkınma hamlelerinin atılabilmesi için Bölge'nin yabancı sermayeyi çekebilme potansiyelinin bulunması gerekmektedir. Bu amaçla Bölge'de finansal sermaye ve yatırım olanaklarını geliştirecek ve yatırım faaliyetlerinin işleyişini kolaylaştıracak bir mekanizmanın bulunması Bölge'de turizm gelişimine ivme kazandıracak etkenlerden bir tanesidir.

ÖNCELİKLER

1. Bölge'de finansal sermaye ve yatırım olanaklarının geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması,
2. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yetkili mekanizmaların tanıtım ve pazarlama konusunda aktif hale getirilmesi,

STRATEJİLER

ÖNCELİK 1: Bölge'de finansal sermaye ve yatırım olanaklarının geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması

Bunu Başarmak İçin...

1. Finansal danışmanlık hizmetlerini geliştirmek,
2. Girişim Sermayesi mekanizmalarını geliştirmek, gerekli diyalogları ve kurumsal altyapıyı güçlendirmek,
3. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararlar ve teşvik programlarına yerelden öneri raporları hazırlanmak,

4. İmtiyaz sistemi ve/veya dış sermayenin çekilebilmesi için yatırım olanaklarının mekânsal dağılımını tespit etmek ve olası yerel işbirlikleriyle birlikte değerlendirilip yatırımcılara sunmak,
5. Ekolojik mimari, ÇED ve benzeri çevresel sürdürülebilirlik vizyonlu proje ve girişimlere kredilendirme olanaklarını geliştirilmek,
6. Geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin yayla turizmine girdi sağlayabilmesi için gerekli finansal ve teknik desteği sağlamak,
7. Kırsal halka pansiyonculuk eğitimleri ve finansman olanakları sunmak,
8. Organik markalaşma ve sertifikalandırma süreçlerinde teknik ve finansal destek mekanizmalarını geliştirilmek,
9. Köy okulları ve kamu binalarının işletme haklarını köy tüzel kişiliğine (muhtarlık) devretmek, gerekli kooperatifleşme (Turizm Gelişim Kooperatifleri) girişimlerini desteklemek,

ÖNCELİK 2: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yetkili mekanizmaların tanıtım ve pazarlama konusunda aktif hale getirilmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Yerel ve ulusal medyayı Bölge ortak iradesinin seçtiği turizm uygulamaları ve yaklaşımının tanıtılması konusunda etkin olarak kullanmak,
2. Uluslararası pazar araştırmalarını yapmak, müşteri profillerini çıkarmak,
3. Bölge içi ve dışı rekabet edebilirlik analizlerini yapmak ve sonuçlarına göre ürün geliştirme ve pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirmek,
4. Rekabet gücü yüksek turizm ürünleri ve hizmetlerini tespit edip pazara sunmak,
5. Fuarlara örgütlü katılım sağlamak,
6. Sertifikalı butik otelcilik ve diğer kalite yönetim sistemlerinin kullanılıyor olmasını bir tanıtım ve pazarlama aracı olarak kullanmak,

Bölgesel ve Yerel Dayanışmayı Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi

AÇIKLAMA: “Turizm sektörünün ekonomik faydanın dışında, sosyal dayanışmayı artırma yönünde olumlu bir katkısı bulunmaktadır.”

Turizm sektörü tek elden basit bir mekanizma ile işleyebilecek ve yapılandırılabilir bir sektör değildir. Turizm sektörünün bir bölgede kalkınmayı etkileyebilecek şekilde yapılandırılabilmesi için pek çok aktörün ortak bir çerçevede buluşması ve belirli bir eksen çevresinde hareket etmesi gerekmektedir.

Doğu Karadeniz Bölge'si için özellikle turizm sektörünün küme yapısı şeklinde gelişmesi sektöre ivme kazandıracak bir yaklaşımdır. Fakat küme gelişimi için sadece birkaç işletmecinin bir araya gelmesi ve ortak kararlar alarak uygulamaya geçmesi yeterli değildir. Bu sistemin uygulanabilmesi için topyekûn bir dayanışma ve güven ortamının gerek kamu kurumları ve STK'lar arasında gerekse özel sektör ve yöre halkının tamamı arasında sağlanması gerekmektedir.

Turizm sektörü, özellikle alternatif turizm ağırlıklı gelişeceği bölgelerde yerel kültürü ve değerleri korumaktadır. Sosyal dışlanmaya maruz kalmış etnik ve ayrıcalıklı gruplar kültürel ve sosyoekonomik yönden turizm sektörü gelişimi ile korunabilmektedir. Diğer bir deyişle, turizm sektörü yerel kültürel değerlere önem verir ve bu değerleri koruyarak ziyaretçilere sunmak ister. Bu bağlamda düşünüldüğünde etnik ve kültürel yönden toplumda dışlanmaya maruz kalmış gruplar, topluma dâhil edilerek kendi sosyokültürel altyapılarını gerek yerel halka gerekse yöreye gelen ziyaretçilere tanıtılabilmekte ve toplumda bu yolla yer edinebilmektedir. Bu durum sosyal dışlanmayı ekarte ederek toplumda farklı kültürel sosyal değerlere saygıyı öğretmekte aynı zamanda toplumsal dayanışmayı artırmaktadır.

Turizm sektörünün geliri tabana yayıcı etkisinin bulunması sosyoekonomik yönden geri kalmış grupların ekonomik ve sosyal açıdan topluma eklenmesine yardımcı olmaktadır. Yani toplumsal sınıfsal ayrılıkların minimize edilmesi bağlamında turizm sektörü olumlu katkı sunarak, sosyal segmentleri ayrıştırmaktadır.

Bölgesel ve Yerel Dayanışmayı Artıran Bir Doğu Karadeniz Turizmi için...

...TURİZM SEKTÖRÜNÜN KÜMELENME EKSENLİ İLERLEMESİ

...SOSYAL DIŞLANMAYA MARUZ KALMIŞ GRUPLARIN SİSTEME DÂHİL EDİLEBİLECEĞİ BİR MEKANİZMANIN GELİŞTİRİLMESİ

...YEREL KÜLTÜREL DEĞERLERE ÖNEM VERİLMESİ

ÖNEMLİDİR.

TURİZM SEKTÖRÜNÜN KÜMELENME EKSENLİ İLERLEMESİ

Doğu Karadeniz Bölge'sinde turizm tek yönlü olarak sadece konaklama ihtiyacı üzerinden ilerlemekte, konaklama ihtiyacı dışında yöresel ürün satış ve pazarlaması ya da sunumu bile konaklama mekânlarında gerçekleştirilmemektedir.

Turizm sektörü ulaşımı, konaklaması, üretimi vb. gibi sektörel altyapıları ile bir bütündür. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin turizm değer zinciri yapılanması çıkarılmamış ve sektörlerin birbirleri ile bağlantıları kurulmamıştır. Sektörel ağ analizinin yapılması ve bunun dışında Bölge'deki aktörler arasında sosyal ağ analizine dayalı bir takım tespitlerin yapılmış olması kümelenme açısından atılacak önemli adımlardır.

Bölge'de kümelenme girişimlerinin yapılması için öncelikli adım taraflar arasında dayanışma kültürünün gelişmesi ve işbirliği altyapısının geliştirilerek güven ortamı yaratılmasıdır.

Kuşkusuz turizm sektöründe küme yönünde atılacak her adım Bölge aktörleri arasındaki dayanışmayı artırıcı rol oynayacaktır.

SOSYAL DIŞLANMAYA MARUZ KALMIŞ GRUPLARIN SİSTEME DÂHİL EDİLEBİLECEĞİ BİR MEKANİZMANIN GELİŞTİRİLMESİ

Toplumsal bütünlüğün sağlanması ve toplumsal dayanışmanın artırılabilmesi için sosyal dışlanmaya maruz kalmış grupların sistem içine dâhil edilebilmesi gerekmektedir. Turizm sektörü bu açıdan önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bölge'de yapılandırılacak turizm politikalarının sosyal dışlanmaya maruz kalmış grupları öncelikle gözetmesi ve onları sisteme dâhil edecek önceliklerle hareket etmesi önem taşımaktadır.

YEREL KÜLTÜREL DEĞERLERE ÖNEM VERİLMESİ

Doğu Karadeniz'de turizm sektörünün en temel değerleri Bölge'nin sosyokültürel ve doğal değerleridir. Kültürel değerlerin yaşatılması, farklı kültürlere ve etnik değerlere saygı gösterilerek bu varlıkların yaşatılmaya çalışılması kuşkusuz Doğu Karadeniz turizmine bir özellik katacak ve turizmin zenginleşmesine katkıda bulunacaktır.

ÖNCELİKLER

1. Kültürel değerlere sahip çıkılması, toplumsal entegrasyonu sağlayacak çalışmalara yer verilmesi
2. Turizmin kümelenme şeklinde gelişiminin sağlanması
3. Kurumlar arası mutabakat ve işbirliğinin sağlanması
4. Turizm gelirlerinin tabana yayılması

STRATEJİLER

ÖNCELİK 1: Kültürel değerlere sahip çıkılması, toplumsal entegrasyonu sağlayacak çalışmalara yer verilmesi

Bunu Başarmak İçin...

1. Toplumda dışlanmış grupları tespit etmek, bu grupların toplumla iletişiminin geliştirilmesi için çeşitli bilgilendirme çalışmaları yapmak,
2. Etnik farklılıklara sahip grupların kültürel özelliklerinin ve değerlerinin araştırmasını yapmak,
3. Etnik ve kültürel farklılığa sahip grupların kendi kültür ve değerlerini tanıtmaları için çeşitli platformlar kurarak bu gruplara söz hakkı tanımak,

ÖNCELİK 2: Turizmin kümelenme şeklinde gelişiminin sağlanması

Bunu Başarmak İçin...

1. Kümelenmenin mantığı ve işleyişi ile ilgili çeşitli bilgilendirme toplantıları düzenlemek,
2. Devletin yetkili mekanizmalarının turizmde kümelenme konusunda aktif rol alması için lobi faaliyetlerinde bulunmak,
3. Kümelenme için gerekli olan sosyal ağ analizinin profesyonellerce yapılmasını sağlamak, küme değer zincirinin oluşturulmasını sağlamak,
4. Değer zinciri içerisinde yer alan, sosyal ağlar ile birbirlerine bağlanmış elemanlar arasındaki iletişim ve diyalog altyapısının iyileştirilmesi yönünde organizasyonlar düzenlemek
5. Kurumsal iletişim ve diyalogun geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak,
6. Küme aktörleri arasında güven ve dayanışmanın önemli birer etmen olduğunu tüm küme elemanlarına benimsetmek yönünde çeşitli iletişim geliştirici çalışmalar yapmak,

ÖNCELİK 3: Kurumlar arası mutabakat ve işbirliğinin sağlanması

Bunu Başarmak İçin...

1. Bölge genelinde sektörle doğrudan ya da dolaylı alakalı tüm aktörler arasında turizm farkındalığının en üst seviyede olması yönünde çalışmak,
2. Bölge aktörleri arasında kolay iletişim mekanizmalarının gelişmesi yönünde aktive edici etkinliklere yer vermek,
3. Birlikte çalışma ve iş yapabilme yeteneğinin geliştirilmesi için profesyonel destek almak,

ÖNCELİK 4: Turizm gelirlerinin taban yayılması

Bunu Başarmak İçin...

1. Turizmden elde edilen gelirden sosyal dışlanmaya maruz kalmış ya da sosyo ekonomik seviye bakımından toplumun dışında kalmış grupların fayda elde etmesi yönünde çalışmalara yer vermek,
2. Mikro kredi uygulamasına geçmek,
3. Turistik mekânlarda özellikle yerel halkın bizzat kendisi tarafından üretilen ürünlerin satışına ve pazarlanmasına yönelik girişimlerde bulunmak,
4. Dezavantajlı grupların turizm sektöründen pay alabilmesi için bu gruplara çeşitli el sanatları vb. gibi konularda eğitim verilmesini sağlamak,
5. Turizm gelirlerinin tabana yayılabilmesi ve yaygınlaşabilmesi için turizm girişimcilik eğitimlerinin ve teşviklerinin öncelikle gelir seviyesi düşük ailelere, kadınlara ve gençlere verilmesini sağlamak,

DOĞU KARADENİZ TURİZMİ İÇİN;

Ziyaretçilerin memnuniyet düzeyini artırmak,

Ziyaretçilerin harcama oranlarını artırmak,

Mevsimsellikten kaynaklanan sorunları minimize etmek,

Çevresel sürdürülebilirlik konusunda iyi bir örnek teşkil etmek,

Yerel toplulukların kültürel değerlerini yaşatmak,

İç turizmi canlı tutmak,

